

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Sveučilišni diplomski studij sociologije (dvopredmetni)

Marijana Petković

**Povezanost kulturnih ukusa i vrijednosti kod studenata na
Sveučilištu u Zadru**

Diplomski rad

Zadar, 2018.

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Sveučilišni diplomski studij sociologija (dvopredmetni)

**Povezanost kulturnih ukusa i vrijednosti kod studenata na
Sveučilištu u Zadru**

Diplomski rad

Student/ica:

Marijana Petković

Mentor/ica:

Dr.sc. Sven Marčelić

Zadar, 2018.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marijana Petković**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Povezanost kulturnih ukusa i vrijednosti kod studenata na Sveučilištu u Zadru** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 19. ožujka 2018.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Ciljevi i svrha istraživanja.....	2
3. Teorijska koncepcija rada	3
3.1. Vrijednosti	3
3.2. Ukus i kulturna konzumacija	8
4. Hipoteze	11
5. Metodologija istraživanja	13
6. Rezultati istraživanja.....	14
6.1. Kulturna potrošnja i glazbeni ukus studenata na Sveučilištu u Zadru	17
6.2. Vrijednosti ispitanika	22
6.3. Kulturna potrošnja roditelja.....	29
7. Testiranje hipoteza.....	31
7.1. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i rodni konzervativizam	32
7.2. Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja i rodni konzervativizam	33
7.3. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i religioznost	34
7.4. Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja i religioznost	35
7.5. Domaći TV sadržaji i religioznost	36
7.6. Strani TV sadržaji i religioznost	37
7.7. Klasično-moderni glazbeni ukus i stav prema homoseksualnosti	37
7.8. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i stav prema homoseksualnosti	39
8. Rasprava	39
9. Zaključak.....	41
10. Prilozi	43
11. Literatura	53

Povezanost kulturnih ukusa i vrijednosti kod studenata na Sveučilištu u Zadru

Sažetak

Rad se bavi kulturnim ukusima i potrošnjom gdje se usporedno razmatra njihova povezanost s vrijednosnim orijentacijama. U skladu s navedenim, provedeno je istraživanje na studentima/cama Sveučilišta u Zadru (N=162). Prvi dio rada obuhvaća teorijski pregled, pri čemu se razmatraju vrijednosti u terminima Inglehartove dihotomije vrijednosti (materijalističke i postmaterijalističke) te u sklopu perioda tranzicije u Hrvatskoj kao i procesa retraditionalizacije. U sklopu kulturnih ukusa i potrošnje, razmotrit će se kulturne preferencije preko Bourdieuovog kulturnog kapitala. Povezujući kulturnu konzumaciju i vrijednosti pokušala se utvrditi povezanost između ove dvije varijable. Pri tome se, u skladu s prethodnim istraživanjima, krenulo od pretpostavke da će tradicionalno-popularna kulturna potrošnja biti pozitivno povezana s konzervativnim vrijednostima, dok će se klasično-moderni kulturni ukus povezivati s liberalnim svjetonazorima. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom preko prigodnog uzorkovanja. Dobiveni rezultati upućuju na povezanost kulturnih ukusa i vrijednosti, gdje su se vrijednosti poput religioznosti i tolerancije prema homoseksualnim zajednicama pokazali kao glavni prediktori povezanosti kulturnih ukusa i potrošnje i vrijednosnih orijentacija. Studenti pokazuju sklop mješovitih materijalističkih i postmaterijalističkih vrijednosti, pri čemu se deklariraju kao rodno liberalni i tolerantni s tendencijom opadanja utjecaja religije.

Ključne riječi: vrijednosti, kulturni ukus, konzervativizam, tranzicija

The correlation between cultural tastes and values of students at the University of Zadar

Abstract

The paper deals with cultural tastes and consumption where their correlation with value orientations is considered. In accordance with the aforementioned, a survey was conducted at the students at the University of Zadar (N = 162). The first part of the paper covers a theoretical review, which deals with the values in the terms Inglehart's dichotomy of values (materialistic and postmaterialistic) and within the period of transition in Croatia as well as the process of retraditionalization. Within cultural tastes and consumption, cultural preferences will be considered through Bourdieu's cultural capital. By linking cultural consumption and value, the correlation between these two variables was attempted. According to previous research, the assumption was that traditionally-popular cultural consumption would be positively associated with conservative values, while classical-modern cultural tastes would be associated with liberal worldview. The survey was conducted by a questionnaire survey using appropriate sampling. The obtained results point to the association of cultural tastes and values, where values such as religiosity and tolerance towards homosexual communities have been shown to be the main predictors of the connection between cultural tastes and consumption and value orientations. Students show a set of mixed materialistic and postmaterialistic values, declaring themselves as gender-liberal and tolerant with the tendency of declining influence of religion.

Key words: values, cultural taste, conservatism, transition

1. Uvod

Ovaj rad se bavi analizom kulturnih ukusa i vrijednosti kod studenata na Sveučilištu u Zadru. U kontekstu kulturnog ukusa obuhvaćene su sljedeće komponente: kulturna potrošnja, odnosno učestalost posjećivanja različitih kulturnih događanja, kao i glazbeni ukus te praćenje određenih TV programa i sadržaja. Uz kulturni ukus analizirale su se i vrijednosti ispitanika. Ispitivane su vrijednosti poput religioznosti, političke orijentacije, tolerancija prema homoseksualnim zajednicama, kao i rodni konzervativizam. Istraživanjem se pokušalo utvrditi postoji li povezanost između ovih dviju komponenti. Kulturni ukus može biti odrednica pojedinčevog identiteta gdje se s vrijednosnim orijentacijama aktera može oblikovati skup crta ličnosti i društvenog djelovanja. U skladu s tim, pokušalo se utvrditi postoji li povezanost između kulturnih ukusa i vrijednosti, odnosno može li konzumiranje određenih kulturnih sadržaja utjecati na oblikovanje vrijednosnih orijentacija.

Uzevši u obzir važnost glazbe u životu pojedinca, ali i društva, ne čudi da glazba može poslužiti kao indikator vrijednosnih orijentacija. Na razvoj glazbenih preferencija uvelike ovisi društvena okolina ali i šira kulturna slika. Bourdieu je svojevremeno tvrdio da ne postoji bolji način istraživanja vrijednosti od onoga koji uključuje glazbene preferencije jer su slikarstvo i glazba najlegitimniji oblici kulture. Prema tome, sudeći prema glazbenim preferencijama možemo odrediti i vrijednosne orijentacije, jer kako tvrdi Bourdieu (2011), ukus je načelo svega što imamo, ono nas obilježava. Ovaj rad pokušat će ukazati na poveznicu vrijednosti i glazbenog ukusa jer „forma i razina kvalitete koja se danas očekuje od glazbenog djela i izvođača, najviše ovise o postojećem ukusu publike ... „ (Brđanović, 2014). Brđanović (2014) napominje da je prema Leblancovoj teoriji glazbenih preferencija utjecaj kulturnih faktora jedna od bitnih sastavnica. Uz glazbeni ukus pojedinca, važno je obuhvatiti i kulturni ukus prema TV sadržajima, kao i posjećivanje kulturnih događanja. Kulturni faktori poput medija, utjecaja vršnjaka, obitelji i obrazovanja mogu formirati kulturne ukuse. Također je i sociološki bitno uzeti u obzir socijalno okruženje, rod, spol, obrazovanje te religijske stavove.

Bourdieu razlikuje tri vrste kulturnog kapitala; utjelovljeni, objektivirani i institucionalizirani. Utjelovljeni kulturni kapital se odnosi na osobno stečene kulturne kompetencije koje su i jednim dijelom naslijeđene od roditelja. Krolo, Tonković i Marčelić (2016) napominju da privilegirani položaj imaju djeca čiji roditelji imaju visok kulturni

kapital. S druge strane, objektivirani kulturni kapital manifestira se u materijalnom posjedovanju umjetnina. Naposljetku, institucionalizirani kulturni kapital predstavlja postignute akademske kvalifikacije koje nose određenu institucionalnu moć. Za ovo istraživanje utjelovljeni kulturni kapital predstavlja bitnu stavku.

Prvi dio rada obuhvaća teorijsku koncepciju, pri čemu su obrađene vrijednosne orijentacije prema Ilišin (2011) i Sekulić (2012) u skladu s Inglehartovom terminologijom i dihotomijom materijalističkih i postmaterijalističkih vrijednosti. U obzir su uzete vrijednosti rodne konzervativnosti, religioznosti, političke orijentacije i tolerancije prema istospolnim zajednicama. Podjela vrijednosti je obrađena u kontekstu tranzicijskog perioda u Hrvatskoj, odnosno u prijelazu iz socijalističkog političkog modela u demokratsko-liberalni politički model djelovanja. S obzirom da i Inglehart i Welzel (2007) naglašavaju važnost naslijeđenih vrijednosnih orijentacija bitno je staviti ih u kontekst Hrvatske. Hrvatska se smatra zemljom u tranziciji koja kao proces uvjetuje kulturne, političke i vrijednosne promjene. Promjena vrijednosti vidljiva je i međugeneracijski. Mlađe generacije većinom pokazuju ekspresivne vrednote dok starije generacije pokazuju tradicionalne vrednote. U sklopu teorijskog dijela analiziralo se i kulturni ukus i konzumaciju u terminima Bourdieuovog kulturnog kapitala te kroz primjere istraživanja kulturne potrošnje i glazbenih ukusa i vrijednosti (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016). Prijelaz vrijednosti između tranzicijskog perioda u Hrvatskoj važno je sagledati i u kontekstu visokog obrazovanja, odnosno na koji način visokoobrazovani mladi percipiraju i prakticiraju kulturnu potrošnju te na koji način ona oblikuje vrijednosti kod studenata.

2. Ciljevi i svrha istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi postoji li povezanost između konzumacije kulturnih sadržaja i vrijednosnih orijentacija kod studenata i studentica na Sveučilištu u Zadru. Pojedinačni ciljevi istraživanja su:

- 1) utvrditi kulturnu potrošnju i učestalost posjećivanje kulturnih događanja od strane studenata/ica na Sveučilištu u Zadru;
- 2) utvrditi glazbeni ukus i preferencije studenata/ica na Sveučilištu u Zadru;
- 3) utvrditi koje TV programe preferiraju studenti/ice Sveučilišta u Zadru;

4) utvrditi postoji li povezanost između posjećivanja kulturnih događanja, preferencije određenih žanrova glazbe i preferencije TV sadržaja, i vrijednosti kao što su rodni konzervativizam, religioznost i tolerancija prema homoseksualnim zajednicama kod studenata/ica Sveučilišta u Zadru.

Svrha istraživanja je utvrditi postoji li povezanost između vrijednosnih orijentacija i kulturne potrošnje i konzumacije, kao i jeli se dogodila generacijska smjena vrijednosti kod mladih u hrvatskom društvu.

3. Teorijska koncepcija rada

3.1. Vrijednosti

Sekulić definira vrijednosti na sljedeći način; „Vrijednosti shvaćamo kao generalne dispozicije koje utječu na stavove koji se odnose na konkretne objekte. One se empirijski manifestiraju u "ograničavanjima" koja nameću stavovima a koji se empirijski manifestiraju u interkorelaciji ili zajedničkim faktorima koji se mogu otkriti iza stavova“ (2012:241). Ova definicija upućuje na empirijsku provjerljivost vrijednosti koje se manifestiraju u stavovima. Istražujući stavove jasnije shvaćamo vrijednosti. Osim toga, ovako definirana vrijednost na sebi nosi više od jedne dimenzije. Nekoliko preciznijih definicija vrijednosti daje Ilišin (2011) i smatra da se većina autora može složiti oko sljedećih elemenata pri definiranju; „Vrijednost [je] (1) uvjerenje (2) koje se tiče poželjnih statusa i modela ponašanja, koji (3) transcendiraju specifične situacije, (4) upravljaju selekcijom ili evaluacijom ponašanja, ljudi i događaja, a (5) određena je relativnom važnošću drugih vrijednosti koje formiraju sustav vrijednosnih prioriteta“ (2011: 83). Navedene specifične situacije ili faktori koji utječu na formiranje vrijednosti mogu biti, sada već standardi u istraživanju, dob, spol, obrazovanje, socio-ekonomski status te politička orijentacija i razina religioznosti. Svi navedeni faktori su ispitani i u upitniku na kojem se temelji ovo istraživanje.

Rasprave o vrijednostima neizostavno uključuju Ingleharta (i suradnike) i analize promjene vrednota kroz povijest. Autor je ostvario ogroman utjecaj na shvaćanje promjena vrednota u kontekstu svjetskog procesa modernizacije te razvija jedinstven dvodimenzionalni prikaz vrijednosti. Razlikujući ekspresivne i tradicionalne vrednote, generacije istraživača

uspješno objašnjavaju promjene vrijednosti ali i kulture. I za ovaj rad je zanimljivo razlikovanje ekspresivnih i tradicionalnih vrednota koje su konstruirane na nekoliko bitnih sastavnica. Prvenstveno se u obzir uzima religioznost te shvaćanje rodni uloga u kontekstu rodnog konzervativizma.

Ekspresivne vrednote donose naglašavanje građanskih i političkih sloboda koje utječu na samoaktualizaciju pojedinaca. Ljudski razvitak se stoga može shvatiti kao napredovanje autonomnog izbora. S obzirom da se naglašavaju individualni izbori, pojedinci preuzimaju kontrolu i odabiru svoje rodne uloge, vjerska opredjeljenja, radne navike i slično. S obzirom da Inglehart i Welzel naglašavaju da su „demokracija, ravnopravnost spolova i odgovorna vlada elementi šireg sindroma ljudskog razvitka“ (2007: 19), ovaj rad dat će više pažnje i rodnom konzervativizmu. Rodni konzervativizam se, kao sastavnica vrijednosti opstanka, povezuje sa glazbenim ukusom. Glazbeni ukus kao prediktor upućuje na rodni konzervativizam. Važno je i političko usmjerenje pojedinca kao pokazatelj vrijednosne orijentacije. Ove dvije komponente povezane s kulturnim i glazbenim ukusom mogu dati vrijednosnu definiciju koja može ukazati na materijalističko ili postmaterijalističko vrijednosno usmjerenje, odnosno na naginjanje ka tradicionalnim ili ekspresivnim vrednotama. Primjerice, u istraživanju koje su proveli Marčelić, Tonković i Krolo (2016) pokazalo se kako su srednjoškolci koji imaju popularno-tradicionalni glazbeni ukus više desno orijentirani te su stoga i tradicionalniji. S druge strane, srednjoškolci koji su skloniji klasično-modernom glazbenom ukusu više izražavaju ekspresivne vrednote, tolerantniji su prema homoseksualnim osoba i u skladu tome su manje religiozni. Inglehart i Welzel (2007) tvrde da kulturna promjena uvelike ovisi o tradiciji društva, to što je neko društvo dugi niz godina bilo kršćansko ili muslimansko, ostvarit će značajan utjecaj na daljnji razvoj. Religioznost i tradicija igraju veliku ulogu u procesu modernizacije. Dakle, religija i tradicija ne odumiru s modernizacijom društva, a važnost povijesnog konteksta naglašava Cifrić (1996). Podaci prijašnjih istraživanja dokazuju postojanje i dijametralno razlikovanje tradicionalnih i sekularno-racionalnih vrednota, te vrednota opstanka i ekspresivnih vrednota.

Tradicionalne vrednote naglašavaju važnost Boga, poslušnost autoritetu, neopravdanost pobačaja te snažno poštivanje vlasti uz osjećaj nacionalnog ponosa. Vrednote opstanka naglašavaju prvenstvo ekonomske sigurnosti naspram samoaktualizacije, osjećaj nesreće, neopravdanost homoseksualnosti, nepovjerenje u druge te nisku razinu aktivizma

(odbijanje potpisivanja anketa i sl.). Društva koja vrednuju tradicionalne vrednote često naglašavaju ekonomsku i fizičku sigurnost, prave distancu na osnovu etničkih različitosti i kulturne promjene, osim toga, znatno su netolerantnija prema homoseksualcima te inzistiraju na tradicionalnim spolnim ulogama. Podaci Inglehartovih istraživanja također upućuju na međugeneracijski jaz. Mlađi naraštaji u većem stupnju naglašavaju sekularno-racionalne i ekspresivne vrednote nego stari naraštaji. „Pojedinci će najvjerojatnije usvojiti one vrednote koje su u skladu s njihovim neposrednim iskustvom. To omogućuje međugeneracijsku promjenu vrednota“ (2007: 107). No valja biti oprezan jer ne postoji univerzalna tendencija mlađih naraštaja prema spomenutim vrednotama.

U ovom radu se naglasak stavlja na vrijednosti mladih jer njihov proces socijalizacije još uvijek traje. Proces stvaranja nove generacije najviše se izražava na mladima i promjeni njihovih vrijednosti naspram starijih. S obzirom da mladi razvijaju svoje vrijednosti, zanimljivo je istražiti u kojem smjeru one idu. Vrijednosti su smjernice kojima se mladi služe u konstruiranju svog identiteta i pogleda na svijet. Osim toga, važnost vrijednosti se ističe zbog socio-povijesnih uvjeta Hrvatske koju karakterizira period tranzicije iz socijalističkog u demokratsko državno uređenje. Tonković, Krolo i Marčelić naglašavaju da se procesu tranzicije treba dati važnosti jer ono predstavlja „dodatno opterećenje za razvojne potencijale mladih jer se... na uobičajenu nesigurnost vezanu uz proces prijelaza u svijet odraslih nadovezuju procesi nestabilnih društvenih institucija koje paralelno prate i procesi kasne modernizacije i globalizacije“ (2014: 291). Iz navedenog autori naglašavaju da mladi imaju tri razine opterećenja, konvencionalno, lokalno i globalno koji su međusobno povezani. Konvencionalno opterećenje se odnosi na društvena očekivanja pri prijelazu u 'svijet odraslih', lokalno opterećenje na sebi nosi tranzicijske specifičnosti određene zemlje te globalno opterećenje koje zahvaća cjelokupan globalizacijski proces koji neupitno vrši utjecaj na mikrorazinu istraživanja.

Čini se da lokalna i globalna opterećenja najviše pridonose formiranju kulturnih preferencija u kontekstu Hrvatske. Hrvatska je, osim navedenog, zahvaćena i procesom retradicionalizacije. Proces retradicionalizacije je okarakteriziran institucionalnim te vrijednosnim promjenama. Tonković, Krolo i Marčelić (2014, prema Koludrović i Petrić, 2007) navode ukidanje autonomnog društveno-kulturnog djelovanja, razvijanje nacionalno-etičkog kulturnog ekskluzivizma te sveopći paternalizacijski odnos prema mladima koji

zajedno sa komercijalizacijom slobodnog vremena ograničava individualizacijske i socijalizacijske resurse koji stoje na raspolaganju mladima u Hrvatskoj. Ovi procesi za sobom povlače znatno sporiji proces promjene vrednota u postmaterijalističke, izbjegavanje društveno-aktivnog djelovanja te pesimizam u pogledu percepcije položaja mladih.

Tranzicija bivših socijalističkih zemalja na sebi nosi težinu stvaranja građanskog društva. Tranzicija se najčešće definira kao „određeni interval promjena između dvaju režima – od jednog prema drugom“ (Cifrić, 1996:136). Često se uz termin tranzicije veže i demokratizacija i liberalizacija društva. Demokratizacija se koristi pri definiranju političkog procesa promjene državne strukture, a liberalizacija kao popratni, moglo bi se reći kulturni, utjecaj navedene promjene. Hrvatska je u tranziciju ušla kao društvo s „nedemokratskim iskustvom“ jer prije socijalističkog sustava nisu postojale demokratske strukture koje bi "olakšale" proces. Čitav proces vođen je dvjema sastavnicama, institucionalnom i društvenom, koje zajedno obuhvaćaju cjelovitost društva. Promjene u sustavu vrijednosti se tako mogu definirati u okviru ranije rečenog.

Cifrić (1996) spominje političko-ideološki i socio-kulturni obrazac promjene. Navedeni obrasci predstavljaju dvije dijametralno različite komponente, egalitarno-kolektivistička i liberalno-individualistička. Prva komponenta nosi vrijednosti jednakosti, mira, solidarnosti te kolektivnog vlasništva i razvoja ličnosti. Druga komponenta nosi vrijednosti slobode, jednakosti i privatnog vlasništva. Možemo uočiti sličnost promjena koje navodi Cifrić sa nalazima o kojima govore Inglehart i Welzel (2007). Spominjući Ingelhart, Cifrić (1996) smatra da nema smisla govoriti o dominantnim tipovima vrijednosti nego o tendenciji pluraliziranja modernih vrijednosti. Ilišin (2012), s druge strane, ukazuje na tendenciju stalnog rasta tradicionalnih vrijednosti mladih s izuzetkom važnosti obitelji. I ona, kao i Marcelić, Tonković i Krolo (2016) naglašava važnost procesa retradicionalizacije koji se čini i dalje utjecajan. Sekulić (2011, prema Sinovčić, Milavić i Trut, 2016), s druge strane, tvrdi kako hrvatsko društvo s jedne strane ima modernizacijsku tendenciju, a s druge strane proživljava ekonomsku, političku i egzistencijalnu krizu koja naginje prema tradicionalizmu. Sukladno tome, Sinovčić, Milavić i Trut (2016) naglašavaju da se uz retradicionalizaciju veže „prirodno“ shvaćanje rodnih uloga, obiteljskih poslova i ženskog identiteta. Osim toga, religioznost igra važnu ulogu u navedenom procesu te ona za sebe veže i nacionalizam. Sve ove komponente stoje kao „prepreka“ u prijelazu na postmaterijalističke vrednote. Unatoč

tomu, istraživanja provedena nakon raspada Jugoslavije pokazuju kako stavovi prema rodnim ulogama u Hrvatskoj postaju sve egalitarniji te rodni konzervativizam ima stalnu tendenciju pada (Sinovčić, Milavić i Trut, 2016).

Relevantno istraživanje provode Sinovčić, Milavić i Trut (2016) na splitskim srednjoškolicima. Naime, autori su pokušali utvrditi odnos postmaterijalističkih vrijednosti s razinom religioznosti i nacionalističkih i rodnih stavova. U njihovom istraživanju, kao i u istraživanju na kojem se temelji ovaj rad, bilo je više ženskih sudionika. Osim toga, učenici su u većem broju slučajeva stanovali u mjestu većem od 20.000 stanovnika. Rezultati pokazuju da je prihvaćanje tradicionalnih rodnih uloga naj snažnije izraženo. Osim toga, učenici se nalaze na granici između materijalističkih i postmaterijalističkih vrijednosti. Razlike su uočene i između učenika i učenica gdje se pokazalo da su muški ispitanici često oni koji su statistički značajniji na ljestvici nacionalizma i rodnih uloga dok su učenice više religiozne. U skladu sa dosadašnjim istraživanjima, učenici koji negativnije gledaju na nacionalizam izražavaju postmaterijalističke vrijednosti. Zanimljiv podatak je taj da učenici koji izražavaju postmaterijalističke vrijednosti ostaju religiozni. Inglehart i Welzel (2007) ovaj fenomen objašnjavaju dubokom ukorijenjenosti religije u društvenu strukturu. Naposljetku, Sinovčić, Milavić i Trut (2016) dobivaju rezultate koji snažno povezuju religioznost, stavove o nacionalizmu i podjeli rodnih uloga s postmaterijalističkim vrijednostima.

Osim što se kroz odrastanje razvijaju vrijednosti mladih, starije generacije također mijenjaju svoje vrijednosti u skladu sa sociopolitičkim promjenama. Vrijednosti određuju životne stilove na jednak način na koji određuju i ukuse. Kroz proces odrastanja i ulaska u svijet odraslih, jedna stvar je zajednička svima, pronalaženje „sigurne luke“ u glazbi. Nema pojedinca koji povremeno ne sluša glazbu koja na njemu ostavlja snažan utjecaj. Glazba je osobito bitna i kada se govori o formiranju društvenih grupa ili supkultura. Učinak glazbe se izražava i u životnim stilovima i habitusu, koji pak, formiraju vrijednosti. „Ako primjerice nema ništa što toliko kao glazbeni ukusi omogućuje da se potvrdi svoja 'klasa', ništa preko čega bi se bilo tako nepogrešivo svrstano, to je dakako stoga što nema prakse koja više svrstava, zbog rijetkosti uvjeta stjecanja odgovarajućih dispozicija, od posjećivanja koncerata ili sviranja nekog 'otmjenog' instrumenta ... „ (Bourdieu, 2011: 19). Bauman (2011) ističe i pojam tekuće ili fluidne modernosti u kojoj naglasak stoji na individualnosti pojedinca, gdje je prijelaz iz modernog u postmoderno društvo uzrokovao kidanje niti s čvrstim i krutim

obrascima modernosti, pri čemu je naglasak bio više na „zajednici“. Za razliku od čvrsto definirane modernosti, fluidna modernost sada pruža nestalnost u izražavanju individualnosti, pri čemu se ovakva analogija prijelaza može iskoristiti i za prijelaz hrvatskog društva iz socijalističkog (modernog) u demokratsko (postmodernog) društvo. Međutim, nadovezujući se na pojam retradicionalizacije (Sekulić, 2012), nedovršen tranzicijski prijelaz u kojem su mladi ostali „zatočeni“ između starih materijalističkih (socijalističkih) i novih postmaterijalističkih svjetonazora (Ilišin, 2011), kao i činjenica da hrvatsko društvo još uvijek obilježavaju materijalna i politička kolebanja (Sinovčić, Milavić i Trut, 2016), važno je ispitati o kakvoj smjerni vrijednosti je riječ među mladim ljudima, u ovom slučaju studentima i studenticama Sveučilišta u Zadru

3.2. *Ukus i kulturna konzumacija*

S obzirom da se u radu istražuju vrijednosti mladih, bitno je spomenuti i njihovu kulturalnu konzumaciju unutar koje oni razvijaju vrijednosti. Važno je definirati Bourdieuov *habitus* pri čemu se pojam objašnjava u terminima ukusa i praksi. Habitus kao pojam definira se između sposobnosti proizvodnje praksi i sposobnosti razlikovanja praksi i proizvoda (Bourdieu [1979] 2011). Dakle, određene kulturalne i umjetničke tendencije mogu se sagledati kroz prakse pojedinca, ali i kroz pojedinčev osobni i društveni identitet, na način da kulturni ukus na određeni način posreduje u formiranju ličnosti i svjetonazora pojedinca. Kulturna potrošnja obuhvaća konzumaciju kulturnih sadržaja na dva načina: posjećivanje kulturnih događanja i institucija, te konzumiranje kulturnih sadržaja izvan institucija (Cvetičanin, 2007, prema Vuksan, 2017). Tonković, Krolo i Marčelić (2014) definiraju kulturalne preferencije kao manifestacije naklonosti prema određenim žanrovima, stilovima i sadržajima. Vrijednosti, kulturalna konzumaciju i ukus stoje kao komplementarne sastavnice identiteta pojedinca.

Katz-Gerro (2004) smatra da su kulturalne preferencije pokretači i održavatelji identiteta i grupne kohezije. Prednost analize kulturalne konzumacije je lakše razlikovanje društvenih grupa te razumijevanje načina njihove reprodukcije. Važnost se pridaje i razini obrazovanja jer, Chang i Goldthorpe (2005, prema Berlyne, 1974 i Moles, 1971) navode da je razina obrazovanja izrazito dobar indikator glazbenog ukusa jer je pojedincima sa snažnijim kapacitetom procesuiranja informacija potrebno više informacijskih stimulansa u kulturalnoj konzumaciji unutar koje pojedinci doživljavaju estetičko zadovoljenje. Tradicionalno definirano, kulturalna konzumacija se temelji u karakterističnom stilu života određenih

statusnih grupa. Moderna analiza pak, definira kulturalnu konzumaciju kroz prizmu individualizma, izraza vlastite ličnosti i stila. Najčešći indikatori životnog stila su način provođenja slobodnog vremena, kulturalna konzumacija i kulturalni ukus u odjeću, glazbu i čitanje (Katz-Gerro, 2004). Iako se tradicionalno, pri definiraju životnih stilova, pozivalo na Bourdiea, Katz-Gerro (2004) smatra da je jednostavna podjela na „visoku“ i „masovnu“ kulturu danas nedovoljna. Potrebno je analizirati puno kompleksniji skup vrsta kulturalne konzumacije te njihovom pažljivom definicijom razumjeti načine na koji oni tvore statusne grupe. Da je jednostavna podjela na visoku i masovnu kulturu nedovoljna smatraju i Tonković, Krolo i Marčelić (2014). Odbacivanju ove jednostavne homologije životnih stilova pridonosi i „kulturalna modernizacija“ u vidu procesa diverzifikacije i industrijalizacije koji diktiraju mješovitost životnih stilova i individualizaciju. „Potrošnja je sve manje stvar opstanka, a sve više pitanje način života – i izbora“ (Inglehart i Welzel, 2007: 48).

Katz-Gerro (2004) napominje da konzumacija ovdje stoji kao generalizirani odgovor na svakodnevicu. Konzumacija oblikuje životne stilove i ekonomske relacije. Nažalost, često su te veze nedovoljno objašnjene te se zanemaruju socijalni faktori. Kulturni ukus i vrijednosti se mogu promatrati i kroz termin modernosti.

S obzirom da je kulturalni ukus kompleksan *entitet/pojam*, potrebno je u obzir uzeti više kulturalnih polja. Tri su vrste ukusa o kojima progovara Bourdieu (2011). 'Legitimni ukus' je karakterističan za dominantne klase koje imaju najbogatiji školski kapital, "prosječan ukus" je karakterističan za srednje klase koje se zadovoljavaju manje važnim djelima umjetnosti, dok je "popularni ukus" karakterističan za popularne klase koji imaju najsiromašniji institucionalizirani kapital. Sudeći prema rezultatima koje su dobili Marčelić, Tonković i Krolo (2016), za rezultate istraživanja možemo očekivati indikatore "popularnog" i "prosječnog" ukusa.

Peterson (2005) smatra da je više ispravno staviti fokus na mjeru onoga što ljudi rade i koje kulturne aktivnosti pohađaju, nego na njihove iskaze o ukusima, jer je i Bourdieu naglasio da nije bitna količina već način na koji se kultura konzumira. Razlikovanje mišljenja o odlasku na koncert i stvarnom odlaženju na koncert čini se ključnim. Sukladno navedenom, u ovom istraživanju će se ispitati učestalost odlaska na koncerte domaće ali i strane glazbe, kao i posjećivanje drugih kulturnih sadržaja.

Kao što je već napomenuto, Bourdieu je još 1984. rekao da ništa ne objašnjava klasu bolje nego ukus za glazbu. Peterson (2005) se pak pita vrijedi li to i danas. S obzirom da

njegovi rezultati istraživanja provedeni 1992. i 2002. godine pokazuju da važnost glazbenog ukusa opada, važno je otkriti zašto. Čini se da je uzrok tomu lakši pristup glazbi. Glazba se danas sve više kopira te je dostupna na Internetu što prije nije bio slučaj. Osim toga, status glazbe opada s obzirom na širenje njene primjene u reklamama, filmovima ili javnim mjestima. Možemo stoga reći da glazba gubi svoju prediktivnu moć kada govorimo o predviđanju kulturnih ukusa (Peterson, 2005). Slične rezultate dobivaju i Marcelić, Tonković i Krolo (2016) zaključivši da granica između visoke i niske kulture postepeno nestaje jer se sadržaj visoke kulture znatno mijenja.

Govoreći o hrvatskom kontekstu, Tonković, Krolo i Marcelić (2014) navode nekoliko prijašnjih istraživanja prema kojima se konstruiraju životni stilovi. Prema istraživanju Koludrović i Leburic (2001, prema Tonković, Krolo i Marcelić) kulturna potrošnja se veže uz hedonističko-intelektualni i tradicionalno-obiteljski životni stil. Uz hedonističko-intelektualni stil se veže značajno posjećivanje događaja visoke kulture poput posjećivanja muzeja, galerija ili izložbi koji su bliski postmaterijalističkim vrijednostima. Tradicionalno-obiteljski životni stil stoji kao dijametralno suprotan te je okarakteriziran slušanjem narodne glazbe i primjerice izradom ručnih radova. Nešto aktualnije istraživanje iz 2004 (Ilišin i Radin 2007, prema Tonković, Krolo i Marcelić, 2014) ukazuje na postupnu diverzifikaciju životnih stilova kada se govori o slobodnom vremenu mladih. Autori su uočili i konstruirali tri obrasca, elitni, ruralni i medijski. Među navedenim obrascima najučestaliji je bio medijski koji se odnosio na slušanje *rock* glazbe te slušanja radija, čitanja novina i nižoj razini gledanja TV-a. Osim toga, pažnju je potrebno dati i rezultatu koji upućuje na nižu stopu konzumacije visoke kulture karakterizirane u elitnom obrascu. Naime, najmanja skupina mladih je učestalo posjećivala kazališta, muzeje i koncerte klasične glazbe. Za sudjelovanje u visokoj kulturi znatno je utjecala veličina naselja, viši društveni status obitelji te obrazovanje roditelja ali i mladih. Mladi koji pripadaju elitnom obrascu često su visoko obrazovani, dolaze iz dobrostojećih obitelji te su im roditelji visoko obrazovani. Naposljetku, mladi koji pripadaju ruralno obrascu najčešće slušaju domaću narodnu glazbu, religiozniji su te su im roditelji niže obrazovani. U skladu s rečenim i u ovom istraživanju se očekuju slični rezultati.

Kao što je već spomenuto, glazbene preferencije znatno utječu na oblikovanje životnih stilova i kulturalne konzumacije. Zdravković (2014, prema Tonković, Krolo i Marcelić, 2014) u istraživanju provedenom na studentima i studenticama Sveučilišta u Zadru, potvrđuje da mladi koji su konvencionalnog životnog stila više cijene moderne komercijalne glazbene (međunarodne) žanrove. Kao i očekivano, njihova niža visoko-kulturna participacija ovisi o

razini obrazovanja roditelja. Upravo iz ranije navedenih razloga se u vezu stavlja kulturna konzumacija i glazbene preferencije sa vrijednostima. Mnoga istraživanja (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014, Krolo, Marčelić i Tonković, 2015, Marčelić, Tonković i Krolo, 2016) upućuju na mogućnost predikcije vrijednosnih stavova na osnovu glazbenih preferencija. Tonković, Krolo i Marčelić (2014) ističu kako različiti oblici participativnosti kroz kulturna događanja i konzumacija kulturnih sadržaja mogu biti pokazatelji šire slike društva kroz čiju se prizmu mogu interpretirati i različiti socijalizacijski mehanizmi.

4. Hipoteze

H1: Postojat će pozitivna povezanost između rodnog konzervativizma i tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa. Ispitanici koji pokazuju sklonost tradicionalno-popularnom glazbenom ukusu pokazat će se kao rodno konzervativni. Pretpostavka je da će pojedinci koji slušaju glazbu domaće produkcije češće nego strane produkcije, biti više rodno konzervativni. U radu Marčelić, Tonković i Krolo (2016) uočena je povezanost između preferiranja popularno-tradicionalne glazbe i konzervativnijih stavova, te će se u skladu s tim navodom i analizirati prva hipoteza.

H2: Postojat će pozitivna povezanost između tradicionalne popularne kulture (posjećivanje domaćih kulturnih događanja) i rodnog konzervativizma. Ispitanici koji češće posjećuju tradicionalno popularne kulturne sadržaje pokazat će se kao rodno konzervativni. Hipoteza je postavljena u skladu s istraživanjem srednjoškolaca u Zadru (Marčelić, Tonković i Krolo, 2016) prema kojem se model tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa povezuje s indeksom tradicionalnih vrijednosti.

H3: Postojat će pozitivna povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i religioznosti. Ispitanici kojima se sviđa tradicionalno popularna glazba pokazat će se kao više religiozni.

H4: Postojat će pozitivna povezanost između tradicionalno popularne kulture (posjećivanje domaćih kulturnih događanja) i religioznosti. Ispitanici koji češće posjećuju događanja tradicionalno popularne kulture bit će više religiozniji. Pretpostavka se temelji na radu Marčelić, Tonković i Krolo (2016) prema kojemu se srednjoškolci koji imaju

tradicionalno-popularni glazbeni ukus češće identificiraju kao religiozni i češće sudjeluju u religijskoj praksi.

H5: Postojat će pozitivna povezanost između konzumiranja i praćenja domaćih TV sadržaja i religioznosti. Ispitanici koji češće prate domaće TV sadržaje bit će religiozniji.

H6: Postojat će negativna povezanost između učestalosti praćenja stranog TV sadržaja i religioznosti. Ispitanici koji više prate strani TV program neće biti religiozni.

H7: Postojat će pozitivna povezanost između stava prema homoseksualnosti i klasično-modernog glazbenog ukusa. Ispitanici koji preferiraju klasično-modernu glazbu bit će tolerantniji prema homoseksualnim zajednicama. Uočena je povezanost između preferiranja klasično-moderne glazbe i liberalnijih vrijednosti i stavova (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016). te je stoga i postavljena ova hipoteza.

H8: Postojat će negativna povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i tolerancije prema homoseksualnim zajednicama. Ispitanici koji preferiraju tradicionalno-popularnu glazbu bit će manje tolerantniji prema homoseksualnim zajednicama. Ova hipoteza je pokušaj potvrđivanja podataka koje su dobili Marcelić, Tonković i Krolo (2016) ispitujući glazbeni ukus srednjoškolaca gdje rezultati ukazuju na povezanost popularno-tradicionalne glazbene preferencije sa negativnim stavom prema homoseksualnosti.

Konzervativni stavovi uključuju prakticiranje religijskih praksi, rodni konzervativizam te negativan stav prema homoseksualnosti te su povezani s tradicionalno-popularnim ukusom. S druge strane, liberalni stavovi i vrijednosti dijametralno su suprotni konzervativnim te će se povezati sa klasično-modernim ukusom (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016). U skladu s navedenim nalazima istraživanja ovaj rad počiva na sličnim pretpostavkama. Istraživanje, provedeno na studentima/cama Sveučilišta u Zadru, pokušat će ukazati na povezanost kulturnih ukusa i rodnog konzervativizma, razine religioznosti i tolerancije prema homoseksualnim zajednicama.

5. Metodologija istraživanja

Istraživanje je kvantitativnog karaktera pri čemu je korištena metoda anketnog ispitivanja. Kvantitativno istraživanje pretpostavlja brojčani opis istraživane pojave putem statističke analize pri čemu se sažimaju izvorni podaci (Milas, 2009). Forma koja se koristila u istraživanju jest anketni upitnik. Anketa je kvantitativni oblik ispitivanja pri čemu se u obzir uzimaju odgovori, mišljenja i stavovi ispitanika te se sastoji od 3 temeljna svojstva: svrha istraživanja je prikupljanje statističkih podataka koji opisuju neku pojavu; način prikupljanja podataka su pitanja upućena ispitanicima; podaci se prikupljanju putem uzorkovanja, odnosno na ograničenom dijelu populacije (Milas, 2009). Pri formiranju anketnog upitnika korištena su pitanja zatvorenog tipa pri čemu se pokušalo dobiti uvid u kulturne preferencije ispitanika, u obliku glazbenih ukusa i preferencija gledanja TV programa kao i obliku kulturne potrošnje pri posjećivanju različitih kulturnih događanja. U obzir su uzete još i vrijednosti ispitanika, poput religioznosti, političke orijentacije, i sl.. U istraživanju je korišten neprobabilistički prigodni uzorak, odnosno, ispitanici su se odabirali na temelju dostupnosti. Prigodni uzorak obuhvaća pristup odabiru sudionika u kojem se koriste oni sudionici koji su u određenom trenutku bili dostupniji, kao npr. kada sudjeluju osobe koje se odazovu na poziv za sudjelovanje (oglas u novinama, na Internetu, okupljanja, i sl.) ili kad istraživač odluči prihvatiti bio koga tko se zatekne na mjestu poziva (Milas, 2009). U skladu s tim, ankete su se prikupljale pozivom putem Interneta te ispunjavanjem anketnog upitnika na terenu, gdje su sudionici dobrovoljno ispunjavali upitnik u papirnatom obliku.

Pri prigodnom uzorkovanju obuhvaćeni su studenti/ce preddiplomske razine na Sveučilištu u Zadru ($N=162$), pri čemu su sudjelovali studenti/ce odjela za sociologiju, pedagogiju, anglistiku i kroatistiku. Anketni upitnik je većinom oblikovan po uzoru na upitnik koji je korišten u istraživanju kulturnih preferencija, glazbenih ukusa i vrijednosti srednjoškolaca na području grada Zadra (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016). Kao manja izmjena uvedena su pitanja vrijednosti o rodnom konzervativizmu i solidarnosti. Opća pitanja su obuhvatila karakteristike za spol, veličinu rodnog mjesta, godinu studija, dok su se pitanja koja su obuhvatila sociodemografska obilježja odnosila na završen stupanj obrazovanja roditelja te dohodak po kućanstvu. Pitanja glazbenog ukusa koja su obuhvatila pojedine žanrove glazbe formirana su u obliku Likertove ljestvice, u obliku 5 stupnjeva, gdje je najniži stupanj (1) označavao odgovor „uopće mi se ne sviđa“, a najviši (5) „jako mi se sviđa“, uz nultu vrijednost (0) „ne poznajem ovaj žanr“. Osim toga, ispitanici su morali navesti u kojoj

mjeri su zadovoljni kulturnom ponudom u Zadru gdje je (1) „iznimno nezadovoljan, a (10) „iznimno zadovoljan“, kao i u kojoj mjeri posjećuju određena kulturna događanja.

Također, od ispitanika se tražilo da navedu u kojoj mjeri konzumiraju određene televizijske programe i sadržaje. Prema vrijednosnim orijentacijama obuhvaćena su pitanja o rodnom konzervativizmu i solidarnosti gdje su ispitanici izrazili stupanj slaganja s određenim tvrdnjama. Stupnjevi su obuhvaćeni od (1) „uopće se ne slažem“ do (5) „u potpunosti se slažem“. Uz to, ispitanici su još sljedeće karakteristike: politička orijentacija, povjerenje prema ljudima, prihvaćenost homoseksualnih zajednica i religioznost. Upitnikom se nastojalo ispitati i obuhvatiti kulturne preferencije i kulturnu potrošnju studenata/ica na Sveučilištu u Zadru te usporediti značajke kulturnih ukusa s vrijednosnim stavovima ispitanika, odnosno, ispitati jeli postoji povezanost između ove dvije komponente. Vrijeme prikupljanja podataka je od prosinca 2017. do siječnja 2018. godine. Pri analizi rezultata istraživanja, prvo će se deskriptivnim statističkim analiziranjem prikazati opće značajke ispitanika, poput spola, godine studija, veličine mjesta stanovanja, te sociodemografske karakteristike poput dohotka u kućanstvu i obrazovanje roditelja, kao i vrijednosne orijentacije poput religioznosti ili političke orijentacije. Također, prikazat će se i preferencije kulturnih ukusa, u obliku glazbenih ukusa i preferiranja TV programa te učestalost posjećivanja kulturnih događanja. Naposljetku testirat će se odabrane hipoteze te će se u skladu s tim i razviti rasprava o rezultatima dobivenim testiranjem hipoteza. Za potrebe analiziranja hipoteza rekodirale su se određene varijable: veličina mjesta, religioznost, učestalost posjećivanja kulturnih događanja, te su se odredili indeksi za kulturni ukus studenata i kulturni ukus roditelja ispitanika, što će kasnije detaljnije obraditi pri analizi hipoteza.

6. Rezultati istraživanja

Prigodnim uzorkovanjem obuhvaćeni su studenti ($N=162$) preddiplomske razine studija sociologije, pedagogije, anglistike i kroatistike na Sveučilištu u Zadru. Prva analiza obuhvaća spol (Tablica 1.) pri čemu je evidentna razlika u omjeru muških i ženskih ispitanika. U istraživanju je sudjelovao veći broj studentica (85,8 %), dok su muški ispitanici zastupljeni u puno manjem broju (14,2 %).

Tablica 1. Spolna struktura ispitanika

Spol		
	N	%
Muški	23	14,20
Ženski	139	85,80
Ukupno	162	100,00

Prema godini studija, najviše ispitanika koji su sudjelovali u anketnom upitniku je s prve godine studija (61,7 %). Razlog tome mogu biti početne upisne kvote studenata. Nešto manje ispitanika sudjelovalo je s druge godine studija (23,4 %), dok s treće godine studija ima najmanje ispitanika (14,8 %). Podaci su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Godina studija

Godina studija		
	N	%
Prva	100	61,72
Druga	38	23,45
Treća	24	14,81
Ukupno	162	100,00

Prema veličini mjesta odrastanja (Tablica 3.), ispitanici su se podijelili prema sljedećim podacima: najveći broj ispitanika dolazi iz mjesta veličine od 10 000 do 30 000 stanovnika (20,9%), gdje je gotovo isti broj ispitanika s područja veličine od 30 000 do 100 000 stanovnika (20,3 %). Zanimljivo je primijetiti da su se odmah nakon ovih veličina mjesta ispitanici izjasnili kako dolaze iz manjih mjesta veličine do 2000 stanovnika i od 5000 do 10 000, i to u istom postotku (14,8%). Najmanji broj ispitanika dolazi iz mjesta koji imaju više od 500 000 stanovnika (4,9 %).

Tablica 3. Veličina mjesta odrastanja sudionika

Veličina mjesta		
	N	%
Više od 500000	8	4,93
Od 1000001 do 500000	19	11,72
Od 30001 do 100000	33	20,37
Od 10001 do 30000	34	20,98
Od 5001 do 10000	24	14,81
Od 2001 do 5000	20	12,34
Do 2000	24	14,81
Ukupno	162	100,00

Prema sociodemografskim obilježjima, odnosno prema stupnju obrazovanja roditelja, kao i prema dohotku u kućanstvu, ispitanici su se izjasnili prema sljedećim podacima: u najvećem postotku roditelji imaju srednju strukovnu školu, pri čemu su se posebno odvojila pitanja za stupanj obrazovanja oca i stupanj obrazovanja majke. Prema stupnju obrazovanja za oca, najviše se ispitanika izjasnilo da stupanj obrazovanja koji posjeduje otac jest srednja strukovna sprema (61,1 %), dok stupanj obrazovanja majke također čini najveći postotak (54,3 %). Drugi po redu rangirani stupanj obrazovanja za oca po postocima jest viša škola ili stručni studij (17,9 %), a za majku sveučilišni studij (15,4 %). Magisterij ili doktorat za stupanj obrazovanja obuhvaća nešto manji postotak: otac 3,7 %, a majka 4,3 %. Zanimljiv podatak se odnosi i na stupanj obrazovanja osnovne škole gdje su se ispitanici izjasnili za osnovnoškolski stupanj obrazovanja oca koji čini čak 4,3 %, a majke 3,7 %. Stupanj obrazovanja se koristi kao prediktor kulturnih preferencija studenata prema istraživanju Krolo, Marčelić i Tonković (2015). Istraživanje pokazuje da je utjelovljeni kulturni kapital roditelja važan prediktor kulturnih preferencija. Navedeni podaci su predočeni u Tablici 4. i Tablici 5.

Tablica 4. Stupanj obrazovanja: otac

	N	%
Nezavršena osnovna škola	1	0,61
Osnovna škola	7	4,32
Srednja strukovna škola	99	61,11
Gimnazija	5	3,08
Viša škola, stručni studij	29	17,90
Sveučilišni studij	14	8,64
Magisterij, doktorat	7	3,70
Ukupno	162	100,00

Tablica 5. Stupanj obrazovanja: majka

	N	%
Osnovna škola	6	3,70
Srednja strukovna škola	88	54,32
Srednja škola – gimnazija	12	7,40
Viša škola, stručni studij	23	14,19
Sveučilišni studij	25	15,43
Magisterij, doktorat	8	4,32
Ukupno	162	100,00

Prema dohotku ili primanjima od ispitanika se tražilo da se izjasne o ukupnim mjesečnim primanjima cjelokupnog kućanstva (Tablica 6.). Najviše ispitanika se izjasnilo za prihode između 7500 i 10 000 kn (24,6 %), a odmah iza u gotovo sličnom postotku za prihode između 5000 i 7500 kn (22,8 %). Za mjesečna primanja ispod 2500 kn izjasnio se mali broj ispitanika (3,7 %), dok za primanja od 15 000 kn na više izjasnilo se 8 % ispitanika.

Tablica 6. Ukupni mjesečni prihodi kućanstva

Ukupni mjesečni prihodi kućanstva		
	N	%
Manje od 2.500 kn	6	3,70
Između 2.500 kn i 5.000 kn	23	14,19
Između 5.000 kn i 7.500 kn	37	22,83
Između 7.500 i 10.000 kn	40	24,69
Između 10.000 i 12.500 kn	22	13,58
Između 12.500 i 15.000 kn	20	12,34
Više od 15.000 kn	14	8,02
Ukupno	162	100,00

6.1. Kulturna potrošnja i glazbeni ukus studenata na Sveučilištu u Zadru

Prva stavka koja se ispitala kod studenata jest zadovoljstvo kulturnom ponudom u Zadru, kao uvertira u kulturnu potrošnju, kulturni i glazbeni ukus. Zadovoljstvo se mjerilo na skali od 1 do 10 gdje je najniža vrijednost (1) označena sa „iznimno nezadovoljan/a. a najviša vrijednost (10) „iznimno zadovoljan/a“. Ispitale su se stavke zadovoljstva glede kulturne ponude i sadržaja, izlasci, zabava i noćni život, sportsko-rekreacijski sadržaji, perspektiva zaposlenja i mogućnosti za nastavak školovanja, što je i prikazano u Tablici 7.. Ispitanici su u najvećoj mjeri izrazili zadovoljstvo glede mogućnosti za nastavak školovanja ($M=5,9$, $SD=2,68$), nešto manje sa sportsko-rekreacijskim sadržajima ($M=5,4$, $SD=2,43$), te u sličnoj mjeri s kulturnom ponudom i sadržajem ($M=5,3$, $SD=2,56$). S druge strane, ispitanici su

izrazili najveće nezadovoljstvo glede perspektive zaposlenja ($M=4,4$, $SD=2,33$) kao i sa izlascima, zabavom i noćnim životom ($M=4,7$, $SD=2,53$). Sveukupni rezultat pokazuje osrednje zadovoljstvo studenata kulturnim sadržajima u gradu Zadru, gdje su studenti najviše nezadovoljni perspektivom zaposlenja i ponudom zabave.

Tablica 7. Zadovoljstvo kulturnom ponudom u Zadru

Zadovoljstvo kulturnom ponudom u Zadru	M	Min	Max	SD
Kulturna ponuda i sadržaj	5,32	1,00	10,00	2,56
Izlasci, zabava i noćni život	4,73	1,00	10,00	2,53
Sportsko-rekreacijski sadržaji	5,43	1,00	10,00	2,43
Perspektiva zaposlenja	4,43	1,00	10,00	2,33
Mogućnosti za nastavak školovanja	5,96	1,00	10,00	2,68

Pitanja vezano za učestalost posjećivanja kulturnih sadržaja i događanja obuhvaćaju sljedeću analizu: ispitanike se tražilo da se izjasne u kojoj mjeri posjećuju određene kulturne sadržaje gdje se učestalost posjećivanja mjerila time koliko puta su sudionici posjetili neko kulturno događanje. Chan i Goldthorpe (2005) analizirali su učestalost odlaska u kazalište, na ples ili u kino, a istraživanje je provedeno na stratificiranom uzorku od 3819 osoba između 20. i 64. godine u Engleskoj, 2001.godine. Rezultati latentne klasne analize upućuju da će obrazovaniji i statusno više pozicionirani pojedinci češće odlaziti u kazalište, na ples ili u kino. Budući da se istraživanje provodi na studentima, pri čemu se uzima i njihov kontekst visokog obrazovanja, promotrit će se preko učestalosti posjećivanja kulturnih događanja jesu li ovakvi rezultati primjenjivi i u njihovom slučaju. Raspon posjećivanja je obuhvatio učestalost od 0 što označava da se kulturni sadržaji uopće ne posjećuju, 1-3 što znači da se kulturni sadržaji rijetko posjećuju, 4-6, 7-12 i 12+ što predstavlja često posjećivanje određenih kulturnih sadržaja. U Tablici 8. prikazana je učestalost posjećivanja kulturnih sadržaja i događanja od strane studenata Sveučilišta u Zadru. Od studenata se tražilo da se izjasne u kojoj mjeri su posjetili određena kulturna događanja u zadnjih godinu dana.

Tablica 8. Učestalost posjećivanja kulturnih sadržaja

Kulturna potrošnja	M	Min	Max	SD
Muzeje ili umjetničke galerije	1,97	1,00	5,00	0,93
Gradsku knjižnicu	3,22	1,00	5,00	1,42
Kazališne predstave	1,91	1,00	5,00	0,98
Operu, balet ili koncerte klasične glazbe	1,44	1,00	5,00	0,81
Kino	2,68	1,00	5,00	1,19
Sportska događanja	1,70	1,00	5,00	1,01
Izvedbu suvremenog plesa	1,21	1,00	5,00	0,59
Heavy metal ili punk koncert/slušaoonica	1,44	1,00	5,00	0,90
Rock ili blues koncert/slušaoonica	1,72	1,00	5,00	0,98
Jazz koncert/slušaoonica	1,38	1,00	5,00	0,83
Koncert domaće zabavne glazbe (Severina, Rozga...)	1,57	1,00	5,00	0,91
Koncert regionalne narodno-zabavne glazbe (turbofolk i sl.)	1,32	1,00	5,00	0,76
Koncert/slušaoonicu reggae, ska ili dub (Bob Marley,...)	1,39	1,00	5,00	0,83
Koncert ili party hip hop/rap glazbe	1,51	1,00	5,00	0,98
Koncert ili party elektronske popularne glazbe (Aviici, Swedish House Mafia, David Guetta)	1,58	1,00	5,00	0,93
Koncert ili party underground elektronske glazbe (drum'n'bass, dubstep, trap, glitch hop, hardstyle)	1,48	1,00	5,00	0,89
Koncert domaće pop-rock glazbe (Vatra, Gibonni, Prljavo kazalište)	1,70	1,00	5,00	0,86
Koncert domaće tradicijske glazbe (klape)	1,44	1,00	5,00	0,79
Koncert domaće ili regionalne alternativne glazbe (TBF, Dječaci, Hladno pivo, S.A.R.S., Dubioza Kolektiv)	1,69	1,00	5,00	0,93
Koncert strane alternativne (indie) glazbe	1,27	1,00	5,00	0,78
Svirku DEMO (garažnih) bendova	1,46	1,00	5,00	0,95
Filmski festival	1,23	1,00	5,00	0,63

Prema podacima evidentno je da studenti u najvećoj mjeri posjećuju Gradsku knjižnicu ($M=3,22$, $SD=1,42$), potom kino ($M=2,68$, $SD=1,19$), te nešto manje muzeje i umjetničke galerije ($M=1,97$, $SD=0,93$) i kazališne predstave ($M=1,91$, $SD=0,98$). Ovaj podatak može biti pod utjecajem spolnih karakteristika sudionika istraživanja, jer kako tvrde Tonković, Krolo i Marčelić „... žene više participiraju u kulturnoj potrošnji ... kao što je čitanje knjiga“ (2014: 204). Studenti Sveučilišta u Zadru rijetko odlaze na kulturna događanja što je i vidljivo iz priložene Tablice 8.. Od glazbenih koncerata ili slušaoonica najviše se posjećuju rock ili blues koncerti ($M=1,72$, $SD=0,98$), potom koncerti domaće pop-rock glazbe ($M=1,70$, $SD=0,86$) te koncerti domaće ili alternativne glazbe ($M=1,69$, $SD=0,93$). Najmanje se posjećuju koncerti strane alternativne glazbe ($M=1,27$, $SD=0,78$) te koncerti regionalne

narodno-zabavne glazbe (turbofolk) ($M=1,32$, $SD=0,76$). Posjećenost kulturnih događanja bilježi poprilično nizak raspon, čime se može zaključiti kako su studenti u posljednjih godinu dana rijetko posjećivali kulturne sadržaje. Ovi rezultati idu u skladu s rezultatima koje su dobili Tonković, Marčelić i Krolo (2017) gdje je istraživanje kulturne potrošnje u Hrvatskoj pokazalo kako ispitanici rijetko posjećuju sadržaje visoke kulture (opera, balet, kazalište), dok u najvećoj mjeri posjećuju kino i knjižnicu.

Usporedno sa učestalošću posjećivanja kulturnih sadržaja, analizirat će se i glazbeni ukus ispitanika. Ispitanicima je ponuđen set odgovora u obliku glazbenih žanrova gdje se trebalo označiti u kojoj mjeri se određeni žanr sviđa ispitaniku. U rasponu od 1 do 5 (1 – uopće mi se ne sviđa, 5 – jako mi se sviđa), uz vrijednost 0 (ne poznajem ovaj žanr) ispitanici su izrazili stupanj sviđanja za pojedine žanrove. Prema analizi u Tablici 9. ispitanicima se najviše sviđa žanr *rock* ili *blues* ($M=3,98$, $SD=1,20$), potom domaća i regionalna alternativna glazba ($M=3,82$, $SD=1,13$), strana pop/komercijalna glazba ($M=3,69$, $SD=1,41$) te domaća *pop-rock* glazba ($M=3,67$, $SD=1,24$). Ispitanici su pokazali afinitet i prema žanru elektronske popularne glazbe ($M=3,52$, $SD=1,33$), dok su klasična glazba i *jazz* zauzeli jednak i poprilično visok omjer sviđanja ($M=3,43$, $SD=1,31$). Ispitanicima se najmanje sviđa regionalna narodno-zabavna glazba ($M=2,13$, $SD=1,29$) i domaća zabavna glazba ($M=2,43$, $SD=1,26$). Evidentno je prema rezultatima istraživanja da su ispitanici najviši stupanj sviđanja izrazili prema žanrovima glazbe kao što su *rock* ili *blues* te prema alternativnoj domaćoj glazbi. Da je *rock* glazba i životni stilovi koji se vežu uz *rock* glazbu popularna u Zadru dokazuju rezultati Tonković, Krolo i Marčelić (2014). Naime, rokersko-alternativni životni stil se pokazao kao najveći klaster koji je u njihovom istraživanju uključivao 175 od sveukupno 429 sudionika istraživanja.

Tablica 9. Glazbeni ukus ispitanika

	M	Min	Max	SD
Klasična glazba (opere i sl.)	3,43	1,00	8,00	1,31
Heavy metal ili punk	3,01	1,00	8,00	1,50
Rock ili blues	3,98	1,00	8,00	1,20
Jazz	3,43	1,00	8,00	1,31
Domaća zabavna glazba (Severina, Rozga)	2,43	1,00	8,00	1,26
Regionalna narodno-zabavna glazba (turbofolk)	2,13	1,00	8,00	1,29
Reggae, ska ili dub glazba (Bob Marley,...)	3,46	1,00	8,00	1,27
Hip hop/rap glazba	3,40	1,00	8,00	1,28
Strana pop/komercijalna glazba (Beyonce, Lady GaGa)	3,69	1,00	8,00	1,41
Elektronska popularna glazba (Aviici, Swedish House Mafia)	3,52	1,00	8,00	1,33
Elektronska underground glazba (drum'n'bass, dubstep)	3,51	1,00	8,00	1,81
Domaća pop-rock glazba (Vatra, Gibonni)	3,67	1,00	8,00	1,24
Domaća tradicijska glazba (klape i sl.)	3,16	1,00	8,00	1,43
Domaća i regionalna alternativna glazba (TBF, Dječaci, Hladno pivo, S.A.R.S., Dubioza Kolektiv)	3,82	1,00	8,00	1,13
Strana alternativna (indie) glazba	3,15	1,00	8,00	1,18

Što se tiče praćenja TV programa i televizijskih sadržaja kao jednog vida kulturne potrošnje, ispitane su i televizijske preferencije studenata na Sveučilištu u Zadru. Od ispitanika se tražilo da se izjasne u kojoj mjeri prate određene TV programe, odnosno kolika je učestalost gledanja pojedinih TV sadržaja. U rasponu od 1 do 5 (1-nikad ili gotovo nikad, 5 – nekoliko puta tjedno ili svaki dan) ispitanici su se izjasnili o učestalosti praćenja određenih TV programa. Prema Tablici 10. iskazana je gledanost TV programa, prema kojoj ispitanici najčešće prate strane humoristične serije ($M=3,58$, $SD=1,32$), strane kriminalističke serije ($M=3,45$, $SD=1,48$), holivudske filmove i spektakle ($M=3,32$, $SD=1,37$) te strane *fantasy* i SF serije ($M=3,26$, $SD=1,61$). Zanimljiv je podatak da u većoj mjeri prate i dnevne vijesti ($M=3,00$, $SD=1,46$). TV sadržaji domaće produkcije ispitanici gledaju u manjoj mjeri, pri čemu domaće sapunice bilježe nisku gledanost ($M=1,52$, $SD=1,07$) skupa s gledanosti *reality* emisija ($M=1,52$, $SD=1,01$). Evidentna je veća gledanost stranih TV sadržaja i programa, pri čemu su ispitanici pokazali afinitet prema stranim serijama i filmovima u većoj mjeri, dok su sadržaji domaće produkcije zabilježeni nisko na ljestvici svidanja.

Tablica 10. Gledanost televizijskog sadržaja

	M	Min	Max	SD
Vijesti/dnevnik	3,00	1,00	5,00	1,46
Programe za mlade (Brilljanteen)	1,39	1,00	4,00	0,80
Emisije iz kulture i znanosti (npr. Drugi format)	1,50	1,00	4,00	0,82
Emisije s informativnim i političkim temama (Otvoreno)	1,93	1,00	5,00	1,17
Lifestyle emisije (inMagazin, Exclusive)	1,85	1,00	5,00	1,15
Reality emisije (Big Brother, Farma)	1,52	1,00	5,00	1,01
Talent emisije (The Voice, X Factor)	2,38	1,00	5,00	1,36
Strane sapunice (Sulejman Veličanstveni)	1,92	1,00	5,00	1,40
Domaće sapunice (Krv nije voda, Ruža vjetrova)	1,52	1,00	5,00	1,07
Strane humoristične serije (The Big Bang Theory)	3,58	1,00	5,00	1,32
Domaće humoristične serije (Lud, zbunjen, normalan)	2,34	1,00	5,00	1,40
Strane kriminalističke serije (Breaking Bad)	3,45	1,00	5,00	1,48
Strane fantasy i SF serije (Game of Thrones, The Walking Dead)	3,26	1,00	5,00	1,61
Sportske emisije i prijenose	1,98	1,00	5,00	1,26
Dokumentarne filmove i serije	2,78	1,00	5,00	1,24
Holivudske filmove, blockbustere	3,32	1,00	5,00	1,37
Nezavisne i art filmove (Grand Budapest Hotel, Birdman)	2,61	1,00	5,00	1,49
Emisije s hrvatskom glazbom	1,98	1,00	5,00	1,26
Emisije sa stranom glazbom	2,60	1,00	5,00	1,40

6.2. Vrijednosti ispitanika

Glede vrijednosti ispitanika važno je prikazati nekoliko komponenti vrijednosnih orijentacija koje su se ispitale kroz istraživanje. Prva vrijednosna komponenta koja će se analizirati jest religioznost. Religioznost se najčešće veže za tradicionalizam, pri čemu se podrazumijeva podčinjavanje autoritetu i prihvaćanje neravnopravnosti među spolovima (Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). Religioznost se prema analizi vrijednosti nadovezuje na rodni konzervativizam te će se u skladu s tim i analizirati. Važno je u obzir uzeti i period tranzicije i raspad socijalističkog režima. Tomić-Koludrović i Kunac (2000, prema Sinovčić, Milavić i Trut, 2016) povezuju patrijarhalne vrijednosti i utjecaj katoličke crkve, u sklopu posljedica dugotrajne socijalizacije u sklopu socijalističkih vrijednosti. Autorice ističu kako je nakon raspada socijalizma porastao utjecaj crkve što je dovelo i do porasta religioznosti. Zbog velikog utjecaja crkve religioznost postaje dijelom vrijednosnog sustava i kognitivne interpretacije stvarnosti koja znatno utječe na njih stil života. Prema navodima autora, evidentna je povezanost rodne konzervativnosti i utjecaja religije te će se stoga promotriti religioznost ispitanika.

Prema Tablici 11. ispitanici su iskazali religioznost na 74 jedinice, dok su na 64 jedinice ispitanici izrazili kako nisu religiozni. Manji dio ispitanika (24 jedinice) izjasnio je nesigurnost u vlastite religijske svjetonazore. Prema navedenim podacima može se zaključiti kako ispitanici više naginju nereligioznim svjetonazorima, odnosno da je religioznost kao vrijednost kod studenata/ica zastupljena u manjoj mjeri od prosjeka. Ovaj podatak ide u skladu sa podacima koje je prikupila Ilišin (2011). S druge strane, religioznost daje visoke rezultate pri istraživanju splitskih srednjoškolaca (Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). Naime, podaci ukazuju na sve slabije prihvaćanje tradicionalnih vrijednost kod mladih koji uključuju nacionalizam i vjeru. Mladi su znatno snažnije usmjereni na vlastito usavršavanje i hedonizam koji ide u skladu s postmaterijalističkim vrijednostima. U sklopu Inglehartove dihotomije materijalističkih i postmaterijalističkih vrijednosti, sekularizacija, odnosno opadanje religioznosti je karakteristika modernosti društva. U odnosu na istraživanje srednjoškolaca, njihovih glazbenih ukusa i vrijednosti (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016) studenti ipak pokazuju niži stupanj religioznosti, odnosno, srednjoškolci su se pokazali kao više religiozni u odnosu na studente. Jednake rezultate dobivaju i Sinovčić, Milavić i Trut (2016) istražujući vrijednosti splitskih srednjoškolaca. Nadovezujući se na religioznost, promotrit će se i rodni konzervativizam.

Tablica 11. Religioznost ispitanika

Religioznost		
	N	%
Uvjereni sam vjernik/ca i prihvaćam sve što moja vjera uči	30	18,51
Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči	44	27,16
Dosta razmišljam o tome, ali nisam siguran/na vjerujem li ili ne	24	14,81
Prema religiji sam ravnodušan/na	9	5,55
Nisam religiozan premda nemam ništa protiv religije	37	22,83
Nisam religiozan i protivnik sam religije	18	10,49
Ukupno	162	100,00

Rodne uloge i ponašanja se mogu pripisati socijalizacijom, odnosno, rodnim tipiziranjem koje u pojedinoj kulturi određuju što se smatra prikladnim (Jugović, 2004, prema Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). U skladu s rodnim tipizacijama ispitanicima je postavljen set pitanja na temelju podjela rodnih uloga. Tvrdnje su preuzete od Sekulić (2012) u sklopu ispitivanja vrijednosti i razlika između tradicionalizma i modernizma u periodu tranzicije u Hrvatskoj. Ispitanici su odgovarali u rasponu od 1 do 5 (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem) gdje su izrazili stupanj slaganja s pojedinim tvrdnjama. Prvi set pitanja

obuhvatio je podjelu poslova između muškaraca i žena unutar kućne i obiteljske sfere. Tradicionalna podjela rodni uloga u obiteljskoj i kućanskoj sferi smatraju se ženskim poslom i samim time dijelom ženskog identiteta, dok muškarcu pripada uloga aktivnog člana i onoga tko svojim prihodima skrbi o obitelji (Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). Na tvrdnju kako je prirodnije da u braku bude zaposlen muškarac nego žena (Tablica 12.) ispitanici su izrazili neslaganje na 105 jedinica, dok su na 27 jedinica izrazili slaganje s navedenom tvrdnjom. Na 30 jedinica (18,51 %) izrazili su neutralnost. Na pitanje o poslovima u kući (Tablica 13.) većina ispitanika je također izrazila neslaganje (108 ispitanika) na tvrdnju kako većina poslova u domaćinstvu prirodnije pripada ženi, dok se samo 28 ispitanika složilo s navedenom tvrdnjom. Što se tiče odgoja djece, također je izražen veliki stupanj neslaganja s tvrdnjom kako je odgoj djece prije majčina nego očeva dužnost (Tablica 14.). Od sveukupno 162 ispitanika 136 je izrazilo neslaganje s navedenom tvrdnjom, dok je samo njih 6 pokazalo slaganje kako je odgoj ipak majčina dužnost.

Tablica 12. Zaposlenost u kući

Ako je u braku jedan supružnik zaposlen, prirodnije je da to bude muškarac	N	%
U potpunosti se ne slažem	62	38,27
Ne slažem se	43	26,54
Niti se slažem, niti se ne slažem	30	18,51
Slažem se	20	11,11
U potpunosti se slažem	7	4,32
Ukupno	162	100,00

Tablica 13. Podjela poslova

Većina poslova u domaćinstvu po svojoj prirodi više odgovara ženama	N	%
U potpunosti se ne slažem	67	41,35
Ne slažem se	41	25,30
Niti se slažem, niti se ne slažem	26	14,19
Slažem se	20	12,34
U potpunosti se slažem	8	4,93
Ukupno	162	100,00

Tablica 14. Odgoj djece

Odgoj djece je prije majčina nego očeva dužnost	N	%
U potpunosti se ne slažem	101	62,34
Ne slažem se	35	21,60
Niti se slažem, niti se ne slažem	20	10,49
Slažem se	4	2,46
U potpunosti se slažem	2	1,23
Ukupno	162	100,00

Hrvatsko društvo vuče dugu patrijarhalnu tradiciju gdje se podjela rodni uloga promatra kao prirodna, pri čemu se ženama dodjeljuje privatna obiteljska sfera, a muškarcima javna sfera, što im u ekonomskoj privredi omogućuje ulogu hranitelja obitelji (Galić, 2006, prema Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). Uz kontekst privatne i javne sfere važno je uzeti u obzir i period tranzicije, raspad socijalističkog režima i utjecaj religije. Raspadom Jugoslavije i napuštanjem socijalizma i ateističkih svjetonazora, jača utjecaj katoličke crkve što pridonosi i jačanju (neo)patrijarhalnih vrijednosti i povratak tradiciji, pri čemu se žena ponovo zatvara unutar privatne sfere obitelji (Tomić-Koludrović i Kunac, 2000, prema Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). Glede privatne i javne sfere ispitanici su zauzeli sljedeće stavove: na tvrdnju kako su muškarcima više bliske javne, a ženama privatne sfere (Tablica 15.) 121 ispitanik je izrazio neslaganje, dok je tek njih 10 izrazilo slaganje s navedenom tvrdnjom. Prema ovim rezultatima evidentno je opadanje religijskog utjecaja i rodnog konzervativizma, no u obzir se treba uzeti i uzorak. Budući da su ispitanici u većoj mjeri ženskog spola (85,8 %), ovakvi rezultati na ljestvici rodne konzervativnosti ne iznenađuju te bi bilo poželjno napraviti dodatnu analizu na temu rodne konzervativnosti.

Tablica 15. Javna i privatna sfera

Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti.	N	%
U potpunosti se ne slažem	77	47,53
Ne slažem se	44	25,30
Niti se slažem, niti se ne slažem	31	19,13
Slažem se	9	5,55
U potpunosti se slažem	1	0,61
Ukupno	162	100,00

Ilišin (2011, prema Sinovčić, Milavić i Trut, 2016) u analizi mladih u Hrvatskoj u sklopu Inglehartove dihotomije tvrdi kako su vrijednosne orijentacije mladih mješavina materijalističkih i postmaterijalističkih vrijednosti, gdje su tradicionalne vrijednosti slabije izražene. Kod studenata na Sveučilištu u Zadru se primjećuje opadanje utjecaja religije i rodnog konzervativizma, no važno je promotriti i ostale vrijednosne komponente. Razlog ovomu može biti odrastanje u periodu tranzicijskih promjena (Sinovčić, Milavić i Trut, 2016). Sekulić (2012) pak upućuje na rezultate dobivene ovim istraživanjem. Naime, iako su od 80-ih godina prošlog stoljeća religioznost i tradicionalne vrijednosti bile visoko zastupljene, laganim napredovanjem iz perioda tranzicije religioznost zadržava svoju relativno visoku vrijednost dok rodni konzervativizam opada.

Što se tiče političke orijentacije, u Tablici 16. prikazan je afinitet ispitanika prema određenim političkim usmjerenjima. Politička orijentacija se može promatrati kroz vid političke socijalizacije preko kojeg se usvajaju stavovi i obrasci ponašanja (Ilišin, 1999). Najveći postotak ispitanika se o politici izjasnio stavkom „Ne zanima me/nemam mišljenje“ (51,23 %). Ovaj navod može ići s tvrdnjom kako mladi u Hrvatskoj ne pokazuju tendenciju pripadanja političkim usmjerenjima (Ilišin i dr., 2013, prema Marcelić, Tonković i Krolo, 2016). U istraživanju vrijednosnih orijentacija i glazbenih ukusa kod srednjoškolaca (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016) većina ispitanika se pokazala kao apolitična, pri čemu se može povući paralela sa studentima na Sveučilištu u Zadru. Studenti u najvećoj mjeri pokazuju apolitične stavove, dok odmah iza po važnosti najviše zauzimaju lijevo orijentiran stav (25,30 %). Političku orijentaciju „Centar“ zauzima 14,81 % ispitanika. Najmanji postotak ispitanika zauzima desnu (3 %) ili krajnje desnu orijentaciju (0,61 %). Uzevši u obzir istraživanje političkih tendencija mladih u Hrvatskoj (Ilišin i dr., 2013, prema Marcelić, Tonković i Krolo, 2016) mladi ne pokazuju pripadnost lijevoj ili desnoj orijentaciji, što je slučaj i sa zadarskim srednjoškolicima. Isti slučaj je i sa zadarskim studentima koji su se u najvećoj mjeri deklarirali kao apolitični. Distanciranost mladih od politike može biti svjestan kritički stav prema politici koji proizlazi iz uvida u nepouzdana funkcioniranje političkih institucija (Seagull, 1997, prema Ilišin, 1999), kao i „oblik pobune i zahtjev za autonomijom“ (Naegelle, 1965: 73, prema Ilišin, 1999).

Tablica 16. Politička orijentacija ispitanika

Politička orijentacija		
	N	%
Krajnje lijevo	5	3,08
Lijevo	41	25,30
Centar	24	14,81
Desno	5	3,08
Krajnje desno	1	0,61
Ne zanima me/nemam mišljenje	86	51,23
Ukupno	162	100,00

Nastavno na političku orijentaciju važno je promotriti toleranciju ispitanika na homoseksualne zajednice. U Tablici 17. evidentno je da ispitanici u najvećoj mjeri prihvaćaju istospolne zajednice, pri čemu je najveći postotak ispitanika (53,7 %) izrazio stav kako su im homoseksualci i lezbijske u potpunosti prihvatljivi. Mali dio ispitanika se izjasnio da su im homoseksualne zajednice u potpunosti (4,3 %) ili uglavnom neprihvatljive (6,7 %).

Zaključno, ispitanici imaju visok prag tolerancije na istospolne zajednice te ujedno pokazuju apolitičnost glede zanimanja za politiku. Marčelić, Tonković i Krolo (2016) istražujući vrijednosti i glazbene preferencije srednjoškolaca dolaze do sljedećih rezultata. Mladi koji češće slušaju klasično-modernu glazbu pokazuju, kao što je i ovdje slučaj, pokazuju veću sklonost postmodernim vrijednostima, veći prag tolerancije na istospolne zajednice te su manje religiozni. Osim toga, mladi koji preferiraju popularno-tradicionalnu glazbu često su vođeni tradicionalnim vrijednostima, iskazuju netoleranciju prema homoseksualcima i izjašnjavaju se kao vjernici.

Tablica 17. Prihvaćenost homoseksualnih zajednica

Prihvaćenost homoseksualnih zajednica		
	N	%
U potpunosti neprihvatljivi	7	4,32
Uglavnom neprihvatljivi	11	6,79
Ni neprihvatljivi ni prihvatljivi	17	10,49
Uglavnom prihvatljivi	40	23,45
U potpunosti prihvatljivi	87	53,70
Ukupno	162	100,00

Ispitanike se također pitalo da rangiraju ciljeve u Hrvatskoj po važnosti gdje su bila ponuđena 4 odgovora po pitanju. U prvom pitanju (Tablica 18.) najviše ispitanika (47,53 %) se izjasnilo kako je najvažniji cilj osigurati da ljudi imaju više utjecaja na radnom mjestu i u svojoj zajednici, dok je visoka stopa ekonomskog rasta zauzela posljednje mjesto gdje se izjasnilo samo 10,4 % ispitanika. U drugom pitanju (Tablica 19.) ispitanici su cilj omogućavanja ljudima da imaju više utjecaja na važne odluke vlasti označili s najvećim postotkom (28,3 %) kojeg prati i cilj održavanja mira u zemlji s minimalnom razlikom (27,7 %). U trećem pitanju rangiranja ciljeva (Tablica 20.) ispitanici su se u najvećem postotku izjasnili za cilj borbe protiv zločina (33,9 %) kojeg blisko prati i cilj napretka prema društvu u kojem se znanje i pamet cijene više od novca (27,7 %). Najmanji postotak je zauzeo cilj stabilne ekonomije (16,6 %). Sudeći prema rezultatima istraživanja čini se da se studenti Sveučilišta u Zadru nalaze na pragu promjene iz vrednota opstanka u ekspresivne vrednote gdje je očigledno zastupljen mješovit sustav vrijednosti. Također, podaci koje navodi Sekulić (2012) idu u skladu sa navedenim rezultatima.

Tablica 18. Ciljevi u Hrvatskoj u sljedećih deset godina

	N	%
Visoka stopa ekonomskog rasta	17	10,49
Imati snažne oružane snage	36	21,37
Osigurati da ljudi imaju više utjecaja na radnom mjestu i u svojoj zajednici	77	47,53
Nastojati uljepšati naše gradove i sela	32	19,75
Ukupno	162	100,00

Tablica 19. Ciljevi u Hrvatskoj u sljedećih deset godina 2

	N	%
Održavanje reda u zemlji	45	27,77
Omogućiti ljudima veći utjecaj na važne odluke vlasti	46	28,39
Boriti se protiv rasta cijena	36	22,22
Štititi slobodu govora	35	21,37
Ukupno	162	100,00

Tablica 20. Ciljevi u Hrvatskoj u sljedećih deset godina 3

	N	%
Stabilna ekonomija	27	16,66
Napredak prema manje otuđenom i humanijem društvu	33	20,37
Napredak prema društvu u kojem se znanje i pamet cijene više od novca	47	27,77
Borba protiv zločina	55	33,95
Ukupno	162	100,00

Glede povjerenja u druge ljude, ispitanici su iskazali veliki stupanj nepovjerenja u odnosu s drugim ljudima (79,62 %). Tek mali postotak ispitanika (9,2 %) zauzeo je stav da se većini ljudi može vjerovati, što je i priloženo u Tablici 21. istraživanja mladih (Ilišin i dr., 2013, Bagić, 2011, prema Tonković, Krolo i Marčelić, 2014) pokazuju rezultate koji upućuju na opće nepovjerenje i nepovjerenje prema civilnom sektoru te okrenutost prema materijalističkim vrijednostima (Zdravković, 2014, prema Tonković, Krolo i Marčelić, 2014). Dobiveni postoci ispitanika, gdje prevladava nepovjerenje prema drugim ljudima, može se okarakterizirati da su studenti Sveučilišta u Zadru u aspektu povjerenja skloni materijalističkim vrednotama.

Osim povjerenja, zanimljivo je promotriti i perspektivu studenata koja uključuje njihove planove vezano za završetak preddiplomske razine studija. U Tablici 22. ispitanici su izrazili stav na 60 jedinica (37 %) kako planiraju ostati u Zadru, dok ostatak planira otići u Zagreb (16,6 %) ili u neki drugi grad u Hrvatskoj (19,7 %). Zanimljiv podatak je da čak 25,3 % ispitanika planira otići u inozemstvo, što je po dobivenim postocima odmah iza stavke da ispitanici namjeravaju ostati u Zadru. Prema analizi vrijednosti ispitanika nepovjerenje u

druge prema Inglehartu ukazuje na vrednote opstanka, dok opadanje rodnog konzervativizma, religioznosti i veća tolerancija prema homoseksualnim zajednicama ukazuju na ekspresivne ili postmaterijalističke vrednote kod studenata na Sveučilištu u Zadru.

Tablica 21. Povjerenje ispitanika

	N	%
Većini ljudi može se vjerovati	15	9,25
U odnosu s drugim ljudima treba biti oprezan	129	79,62
Ne znam, nisam siguran/sigurna	18	9,87
Ukupno	162	100,00

Tablica 22. Ispitanici nakon završetka preddiplomske razine studija

	N	%
Ostat ću ovdje.	60	37,03
Otići ću u Zagreb.	27	16,66
Otići ću u neki drugi grad u Hrvatskoj.	32	19,75
Planiram otići u inozemstvo.	43	25,30
Ukupno	162	100,00

Istraživanje hrvatske mladeži 1997. godine provedeno od strane A. Štulhofera obuhvatilo je vrijednosti mladih u sklopu analize procesa retradicionalizacije. Uz ispitivanje niza vrijednosti, istraživanje je obuhvatilo i pitanje religioznosti i prihvaćanja homoseksualnih zajednica. Rezultati dobiveni istraživanjem ukazali su na povećanje religioznosti mladih (77 %) i manji prag tolerancije prema homoseksualnim zajednicama (14 % tolerantni) (Ilišin, 1999). Mlade prije 20 godina evidentno zahvaća proces retradicionalizacije, dok kod studenata/ica u Zadru lagano opada ovaj utjecaj.

6.3. *Kulturna potrošnja roditelja*

Uz kulturnu potrošnju i ukus ispitanika, sagledat će se i kulturni ukus i potrošnja roditelja ispitanika. Od ispitanika se tražilo da procijene u kojoj mjeri njihovi roditelji posjećuju određena kulturna događanja te u kojoj mjeri čitaju književne sadržaje. U rasponu od 1 do 5 (1 – nikad, 5 – često) ispitanici su se izjasnili o učestalosti posjećivanja kulturnih sadržaja i događanja kod roditelja. Podaci su navedeni u Tablici 23. Najviše ispitanika se izjasnilo kako njihovi roditelji u najvećoj mjeri čitaju publicistiku ($M=2,47$, $SD=1,21$), dok od učestalosti posjećivanja kulturnih sadržaja u najvećoj mjeri posjećuju Gradsku knjižnicu

($M=2,24$, $SD=1,31$), koncerte domaće tradicijske glazbe ($M=2,04$, $SD=1,07$) i domaće zabavne glazbe ($M=1,99$, $SD=1,07$). Može se primijetiti određena posjećenost sportskih događanja i posjećenost kazališta ($M=1,91$, $SD=0,99$). U najmanjoj mjeri posjećuju se *jazz* koncerti ($M=1,28$, $SD=0,66$) i koncerti starijih stranih izvođača ($M=1,38$, $SD=0,86$). Budući da se u obzir uzima raspon (min. 1, max. 5) može se zaključiti kako roditelji ispitanika bilježe slabu posjećenost kulturnih sadržaja i zbivanja. Ovdje se može povući paralela sa posjećenošću kulturnih događanja samih ispitanika koji također bilježe nisku učestalost posjeta kulturnih sadržaja.

Što se tiče glazbenog ukusa roditelja, rezultati su nešto drugačiji za razliku od samih ispitanika. I ovdje se od ispitanika tražilo da procijene koliko često (1 – nikad, 5 – vrlo često) njihovi roditelji slušaju određene žanrove. Rezultati u Tablici 24. pokazuju da roditelji ispitanika najčešće slušaju domaći i regionalni *rock* starijih izvođača ($M=3,14$, $SD=1,22$), dok odmah iza po čestini slušanja ide domaća *pop-rock* glazba ($M=2,90$, $SD=1,25$) i domaća zabavna glazba starijih izvođača ($M=2,89$, $SD=1,28$) te domaća tradicijska glazba ($M=2,79$, $SD=1,31$). U manjoj mjeri se sluša strana glazba, primjerice strani *rock* starijih izvođača ($M=2,47$, $SD=1,39$) i strana *pop* glazba starijih izvođača ($M=2,34$, $SD=1,29$). U najmanjoj mjeri roditelji ispitanika slušaju *jazz* ($M=1,64$, $SD=1,00$) i klasičnu glazbu ($M=1,74$, $SD=1,01$).

Za razliku od studenata i njihovom afinitetu prema *rock* i *blues* glazbi, domaćoj alternativnoj glazbi kao i stranoj glazbi, roditelji ispitanika češće slušaju domaću glazbu za razliku od strane glazbe. Rezultati koje dobivaju Tonković, Krolo i Marčelić (2014) upućuju na važnost obrazovanja roditelja kao prediktora kulturne potrošnje mladih. Osim toga, Krolo, Marčelić i Tonković (2015) ispitujući povezanost utjelovljenog kulturnog kapitala srednjoškolaca dolaze do zanimljivih i za ovaj rad relevantnih rezultata. Rezultati pokazuju da veliku ulogu igra obiteljska socijalizacija jer se ukazalo na izrazitu sličnost preferencija kod roditelja i djece što upućuje na međugeneracijski prijenos kulturalnih vrijednosti i kulturalne konzumacije. Djeca visoko obrazovanih roditelja iz urbanih sredina pokazuju viši stupanj objektiviranog kulturnog kapitala. „Objektivirani kulturni kapital, ali i ulaganje u institucionalizirani kulturni kapital djece, pokazuju se kao značajni prediktori primarno kod potrošnje visoke i rokersko alternativne kulture, dok se kod potrošnje tradicionalno-popularne kulture također očituje reprodukcija roditeljskog obrasca... „ (Krolo, Marčelić i Tonković, 2015: 344).

Tablica 23. Kulturni ukus roditelja

Kulturna potrošnja roditelja	M	Min	Max	SD
Čitaju publicistiku (putopise, biografije)	2,47	1,00	5,00	1,21
Čitaju prozu i poeziju (romane, priče)	2,38	1,00	5,00	1,23
Posjećuju muzeje ili umjetničke galerije	1,84	1,00	5,00	0,93
Posjećuju Gradsku knjižnicu	2,24	1,00	5,00	1,31
Idu na kazališne predstave	1,91	1,00	5,00	1,09
Idu na operu, balet, koncerte klasične glazbe	1,58	1,00	5,00	0,91
Posjećuju koncerte domaće zabavne glazbe (Oliver Dragojević, Tereza Kesovija)	1,99	1,00	5,00	0,91
Idu u kino	1,78	1,00	5,00	0,87
Idu na sportska događanja	1,91	1,00	5,00	0,99
Posjećuju jazz koncerte	1,28	1,00	5,00	0,66
Posjećuju koncerte domaće tradicijske glazbe (klape)	2,04	1,00	5,00	1,07
Posjećuju koncerte starijih domaćih pop rock izvođača (Prljavo kazalište, Parni Valjak, Gibonni)	1,86	1,00	5,00	0,99
Posjećuju koncerte starijih stranih rock izvođača (npr. AC/DC, Rolling Stones, Red Hot Chili Peppers)	1,38	1,00	5,00	0,86

Tablica 24. Glazbeni ukus roditelja

Glazbeni ukus roditelja	M	Min	Max	SD
Klasična glazba (opera i sl.)	1,74	1,00	5,00	1,01
Jazz	1,64	1,00	5,00	1,00
Strani rock starijih izvođača (AC/DC, Led Zeppelin)	2,47	1,00	5,00	1,39
Domaći i regionalni rock starijih izvođača (Bijelo dugme, Haustor)	3,14	1,00	5,00	1,22
Domaća zabavna glazba starijih izvođača (Mišo Kovač, Đani Maršan)	2,89	1,00	5,00	1,28
Domaća zabavna glazba novijih izvođača (Severina, Rozga, Magazin)	1,98	1,00	5,00	1,15
Domaća tradicijska glazba (klape i sl.)	2,79	1,00	5,00	1,31
Starija strana zabavna glazba (kancone, šansone)	2,12	1,00	5,00	1,21
Strana pop glazba starijih izvođača (Madonna, Michael Jackson)	2,34	1,00	5,00	1,29
Strana pop glazba novijih izvođača	1,78	1,00	5,00	1,13
Domaća pop-rock glazba (Gibonni, Prljavo kazalište)	2,90	1,00	5,00	1,25

7. Testiranje hipoteza

Za testiranje hipoteza konstruirani su indeksi po uzoru na istraživanje Marčelić, Tonković i Krolo (2016). Za analizu hipoteza u ovom istraživanju u obzir su uzete varijable vrijednosti religioznosti, rodnog konzervativizma i tolerancije prema homoseksualnim zajednicama. Anketa provedena u ovom istraživanju bazirana je na anketi provedenoj u spomenutom radu, uz manje promjene i nadopune. Po uzoru na istraživanje Krolo, Marčelić i Tonković (2015), kreiran je indeks za tradicionalno-popularnu kulturnu potrošnju koji je obuhvatio sedam čestica. U sklopu indeksa potrošnje tradicionalno-popularne kulture ($M=12,08$, $SD=4,20$) obuhvaćene su sljedeće čestice: koncerti domaće zabavne glazbe,

koncerti regionalne narodno-zabavne glazbe, koncerti domaće *pop-rock* glazbe, koncerti domaće tradicijske glazbe, koncerti elektroničke glazbe, koncerti domaće i regionalne alternativne glazbe te sportska događanja. Za testiranje hipoteza kreirani su još i indeksi za tradicionalno-popularni glazbeni ukus i klasično-moderni glazbeni ukus, po uzoru na istraživanje Marčelić, Tonković i Krolo (2016). Indeks tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa ($M=11,16$, $SD=3,72$) obuhvaćen je na četiri čestice (domaća *pop-rock* glazba, domaća tradicijska glazba, domaća i regionalna alternativna glazba te narodna glazba i turbofolk). Indeks klasično-modernog ukusa ($M=17,19$, $SD=4,43$) obuhvaćen je na pet čestica (*rock* ili *blues*, *heavy metal* i *punk*, *jazz*, *indie* glazba i klasična glazba). Za potrebe testiranja hipoteza konstruirani su još i indeksi za TV spektakle, indeks praćenja domaćih TV programa i indeks praćenja stranih TV programa. Navedena dva indeksa su teorijski konstruirana, od kojih jedan sadrži TV sadržaje na hrvatskom jeziku, a drugi na stranim jezicima, pri čemu su isključeni informativni, sportski i glazbeni program. Indeks praćenja domaćih TV programa ($M=11,56$, $SD=5,26$) obuhvaćen je na šest čestica (*lifestyle* emisije, *reality* emisije, *talent* emisije, strane sapunice, domaće sapunice, domaće humoristične serije), dok je indeks praćenja stranih TV programa ($M=16,22$, $SD=5,13$) obuhvaćen i konstruiran na pet čestica (strane humoristične serije, strane kriminalističke serije, *fantasy* i SF serije, holivudski filmove (*blockbusteri*), nezavisni i *art* filmovi). Za testiranje hipoteza korišten je program Statistica 10 gdje su se pretpostavke testirale preko jednosmjerne analize varijance i korelacijskih testova.

7.1. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i rodni konzervativizam

U analizi povezanosti kulturnih ukusa i vrijednosti prva hipoteza je obuhvatila tradicionalno-popularni glazbeni ukus i vrijednost rodnog konzervativizma. Pretpostavilo se da će postojati pozitivna povezanost između rodnog konzervativizma i tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa, odnosno da će ispitanici koji pokazuju sklonost tradicionalno-popularnom glazbenom ukusu (domaća *pop-rock* glazba, domaća tradicijska glazba, domaća i regionalna alternativna glazba te narodna glazba i turbofolk) ujedno će se pokazati i kao rodno konzervativni. Statističkom analizom preko testa korelacijske matrice (veći broj varijabli međusobno utječe jedna na drugu; značajnost mjerena na koeficijentu korelacije $p<0,05$) nije se utvrdila povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i rodne konzervativnosti ($r=0,080$, $p=0,32$). Hipoteza je odbačena, odnosno pokazalo se da ispitanici kojima se sviđa tradicionalno-popularna glazba ne pokazuju tendenciju prema rodnom

konzervativizmu, što je i prikazano u Tablici 25. (nema korelacije među testiranim varijablama). Dakle, ne postoji povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i rodne konzervativnosti.

Tablica 25. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i rodna konzervativnost

	M	SD	r(x,y)	t	p
Rodni konzervativizam	9,14	3,77			
Tradicionalno-popularna glazbeni ukus	11,18	3,70	0,0804*	0,985	0,32**

$r=0,080$, $p>0,05$

7.2. Tradicionalna-popularna kulturna potrošnja i rodni konzervativizam

Drugom hipotezom pretpostavila se pozitivna povezanost između tradicionalno-popularne kulturne potrošnje (posjećivanje domaćih kulturnih događanja) i rodnog konzervativizma. Ispitanici koji posjećuju češće tradicionalno-popularna kulturna događanja (koncerti domaće zabavne glazbe, koncerti regionalne narodno-zabavne glazbe, koncerti domaće *pop-rock* glazbe, koncerti domaće tradicijske glazbe, koncerti elektroničke glazbe, koncerti domaće i regionalne alternativne glazbe, sportska događanja) pokazat će se kao rodno konzervativni. Statističkom analizom i metodom korelacijskih matrica utvrđeno je da ne postoji povezanost (značajnost mjerena na koeficijentu korelacije $p<0,05$) između tradicionalno-popularne kulturne potrošnje i rodnog konzervativizma ($r=-0,015$, $p=0,84$) (Tablica 26.). Hipoteza je opovrgnuta, odnosno ispitanici koji češće posjećuju domaća kulturna događanja nisu se pokazali kao rodno konzervativni te statistički ne postoji povezanost između ove dvije varijable (ne postoji korelacija).

Tablica 26. Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja i rodna konzervativnost

	M	SD	r(x,y)	t	p
Rodni konzervativizam	9,07	3,73			
Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja	12,15	4,21	-0,015402*	-0,191	0,848171**

$r=-0,015$, $p>0,05$

7.3. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i religioznost

Treća hipoteza pretpostavlja povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i religioznosti. Prema ovoj pretpostavci ispitanici kojima se sviđa tradicionalno-popularna glazba pokazat će se kao više religiozni. Na skali religioznosti koja je obuhvaćala 6 tvrdnji, treća i četvrta tvrdnja (*Dosta razmišljam o tome, ali nisam siguran/na vjerujem li ili ne* i *Prema religiji sam ravnodušan/na*) spojene su u jednu tvrdnju (*Ne svrstavam se nigdje po pitanju religije*) radi jednostavnijeg testiranja i analize hipoteza. Hipoteza je testirana jednosmjernom analizom varijance. Za dodatno testiranje korišten je i *post hoc* Scheffeov test pogreške. Prema dobivenim rezultatima analize (Tablica 27.) postoji povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i religioznosti ($F=6,27$, $df=4$, $p=0,00011$). Ispitanici koji pokazuju sklonost prema tradicionalno-popularnoj glazbi pokazali su se kao više religiozni. Prema Slici 1. evidentno je kod ispitanika kako afinitet prema tradicionalno-popularnoj glazbi opada skupa s religioznošću. Ispitanici koji su rangirani visoko na ljestvici sviđanja tradicionalno-popularne glazbe pokazali su se i kao uvjereni vjernici i religiozni, dok ispitanici koji su rangirani nisko na ljestvici sviđanja tradicionalno-popularne glazbe pokazali su se kao nereligiozni. Scheffeovim testom (Tablica 28.) pokazala se razlika između grupa ispitanika. Prva grupa ispitanika (*Uvjereni vjernici*; $M=13,14$) statistički se značajno razlikuju od četvrte (*Nereligiozni i nisu protiv religije*; $M=10,00$, $p=0,013$) i pete (*Nereligiozni i protiv religije*; $M=8,87$, $p=0,005$) grupe ispitanika. Nadalje, prva grupa (*Uvjereni vjernici*; $M=13,14$) statistički se značajno razlikuje od pete grupe (*Nereligiozni i protiv religije*; $M=8,87$, $p=0,005$), dok se četvrta grupa (*Nereligiozni i nisu protiv religije*; $M=10,00$, $p=0,013$) statistički značajno razlikuje od prve (*Uvjereni vjernici*; $M=13,14$) grupe. Peta (*Nereligiozni i protiv religije*; $M=8,87$, $p=0,005$) grupa se naposljetku statistički značajno razlikuje od prve i druge grupe ispitanika (*Religiozni*; $M=12,22$, $p=0,035$). Treća grupa (*Nesvrstani po pitanju religije*; $M=10,48$) ne pokazuje statistički značajnu razliku u odnosu na ostale četiri grupe. Statističkom analizom hipoteza se pokazala kao potvrđena.

Tablica 27. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i religioznost

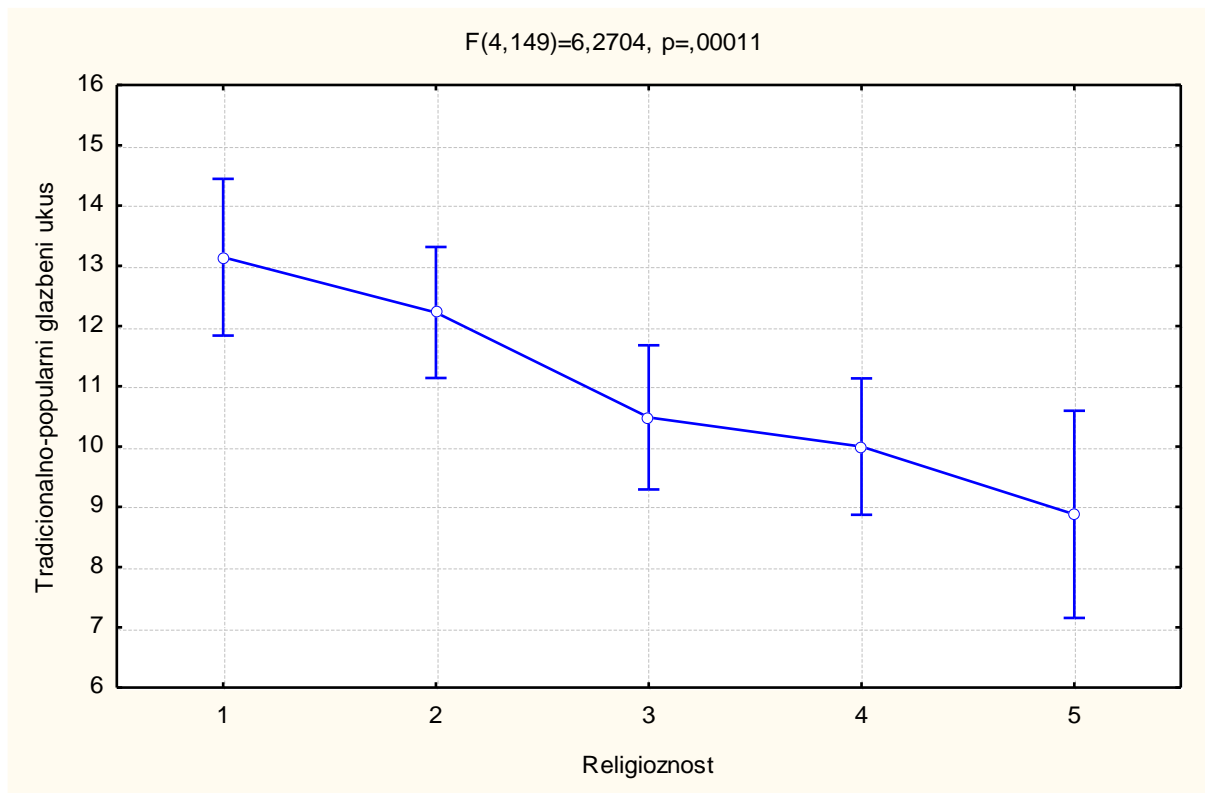
Tradicionalno-popularni glazbeni ukus					
	SS	Df	MS	F	p
Religioznost	303,74	4	75,94	6,27*	0,00011**

$F=6,27$, $p<0,05$

Tablica 28. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i religioznost/Scheffe test

	Uvjereni sam vjernik/ca i prihvaćam sve što moja vjera uči M=13,14	Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči M=12,22	Ne svrstavam se nigdje po pitanju religije M=10,48	Nisam religiozan premda nemam ništa protiv religije M=10,00	Nisam religiozan i protivnik sam religije M=8,87
1		0,886	0,070	0,013**	0,005**
2	0,886		0,344	0,102	0,035**
3	0,070	0,344		0,987	0,680
4	0,013**	0,102	0,987		0,882
5	0,005**	0,035**	0,680	0,882	

1≠4,5; 1≠5; 4≠1; 5≠1,2, p<0,05

Slika 1. Graf povezanosti tradicionalno-popularne glazbenog ukusa i religioznost

7.4. Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja i religioznost

Četvrtom hipotezom analizirana je povezanost između tradicionalno-popularne kulturne potrošnje i religioznosti gdje se pretpostavilo kako će se ispitanici koji češće posjećuju događanja tradicionalno-popularne kulture (domaća kulturna događanja) pokazati kao više religiozni. Hipoteza je testirana jednosmjernom analizom varijance. Prema dobivenim rezultatima u Tablici 29. pokazalo se kako ne postoji statistički značajna povezanost između tradicionalno-popularne kulturne potrošnje i religioznosti ($F=0,76$, $df=4$, $p=0,54$). Za dodatnu analizu korišten je *post hoc* Scheffeov test pogreške. Hipoteza je

odbačena te ne postoji pozitivna povezanost između posjećivanja tradicionalno-popularnih kulturnih događanja i religioznosti.

Tablica 29. Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja i religioznost

Tradicionalno-popularna kulturna potrošnja					
	SS	Df	MS	F	p
Religioznost	54,56	4	13,64	0,76*	0,548**

F=0,76, p>0,05

7.5. Domaći TV sadržaji i religioznost

Peta hipoteza pretpostavlja da će postojati povezanost između konzumiranja i praćenja domaćih TV sadržaja i religioznosti, odnosno ispitanici koji češće prate domaći televizijski program pokazat će se kao više religiozni. Također jednosmjernom analizom varijance i *post hoc* Scheffeovim testom pogreške hipoteza se pokazala potvrđenom ($F=6,70$, $df=4$, $p=0,000053$). Pokazalo se da postoji statistički značajna povezanost između praćenja domaćih TV programa i religioznosti. Ispitanici koji češće prate TV sadržaje domaće produkcije pokazali su se kao više religiozni, što je i predočeno Tablicom 30.. Analizom *post hoc* Scheffeovog testa pokazalo se koje se grupe pojedinačno razlikuju po stupnju religioznosti i praćenja domaćeg TV sadržaja (Tablica 31.). Prva grupa ispitanika (Uvjereni vjernici; $M=14,27$) statistički se značajno razlikuje od četvrte (Nereligiozni i nisu protiv religije; $M=9,94$, $p=0,0185$) i pete grupe (Nereligiozni i protiv religije; $M=8,05$, $p=0,0027$). Zatim, druga grupa (Religiozni; $M=13,13$) statistički se značajno razlikuju od pete grupe (Nereligiozni i protiv religije; $M=8,05$, $p=0,0137$). Četvrta grupa (Nereligiozni i nisu protiv religije; $M=9,94$, $p=0,0185$) statistički se značajno razlikuje od prve grupe (Uvjereni vjernici; $M=14,27$), dok se peta grupa (Nereligiozni i protiv religije; $M=8,05$, $p=0,0137$) statistički značajno razlikuje od prve (Uvjereni vjernici; $M=14,27$) i druge grupe (Religiozni; $M=13,13$, $p=0,0137$). Treća grupa (Nesvrstani po pitanju religije; $M=10,60$) ostaju neutralni u odnosu na ostale četiri grupe.

Tablica 30. Domaći TV sadržaji i religioznost

Praćenje TV sadržaja domaće produkcije					
	SS	Df	MS	F	p
Religioznost	653,18	4	163,29	6,70*	0,000053**

F=6,70, p<0,05

Tablica 31. Domaći TV sadržaji i religioznost/ Scheffe test

	Uvjereni sam vjernik/ca i prihvaćam sve što moja vjera uči M=14,27	Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči M=13,13	Ne svrstavam se nigdje po pitanju religije M=10,60	Nisam religiozan premda nemam ništa protiv religije M=9,94	Nisam religiozan i protivnik sam religije M=8,05
1		0,919	0,079	0,01853**	0,0027**
2	0,919		0,296	0,091	0,0137**
3	0,079	0,296		0,989	0,560
4	0,0185**	0,091	0,989		0,796
5	0,0027**	0,0137**	0,560	0,796	

1≠4,5; 2≠5; 4≠1; 5≠1,2, p<0,05

7.6. Strani TV sadržaji i religioznost

Šestom hipotezom pretpostavlja se da će postojati negativna povezanost između praćenja stranih TV sadržaja i religioznosti, odnosno ispitanici koji češće prate strani televizijski program pokazat će se kao manje religiozni. Jednosmjernom analizom varijance ($F=0,76$, $df=4$, $p=0,54$). i *post hoc* Scheffeovim testom pogreške hipoteza se pokazala odbijenom. Pokazalo se da ne postoji statistički značajna povezanost između praćenja stranih TV programa i religioznosti, što je i predloženo Tablicom 32.

Tablica 32. Strani TV sadržaji i religioznost

Praćenje TV sadržaja strane produkcije					
	SS	Df	MS	F	p
Religioznost	81,77	4	20,44	0,76*	0.549405**

$F=0,76$, $p>0,05$

7.7. Klasično-moderni glazbeni ukus i stav prema homoseksualnosti

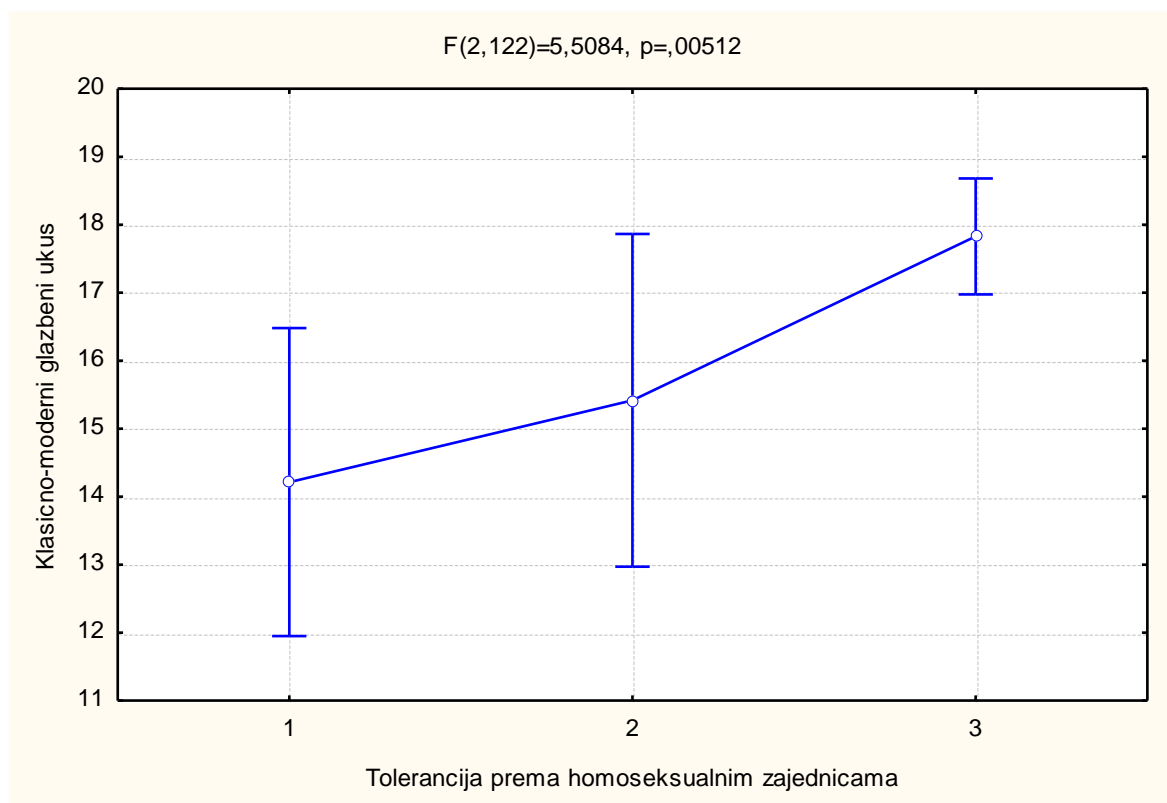
Sedma hipoteza pretpostavlja postojanje pozitivne povezanosti između stava prema homoseksualnosti i klasično-modernog glazbenog ukusa. Ispitanici koji preferiraju klasično-moderni glazbeni ukus (*rock* ili *blues*, *heavy metal* i *punk*, *jazz*, *indie* glazba i klasična glazba) bit će tolerantniji prema homoseksualnim zajednicama. Prilikom analize tvrdnje o toleranciji prema homoseksualnosti su kodirane u 3 stavke. Od pet tvrdnji (1 - u potpunosti neprihvatljivi, 5 – u potpunosti prihvatljivi), konstruirane su 3 tvrdnje, pri čemu su prva i druga (1 - u potpunosti neprihvatljivi, 2 - uglavnom neprihvatljivi) spojene u jednu (1 – u potpunosti prihvatljivi). Četvrta i peta tvrdnja (4 – uglavnom prihvatljivi, 5 – u potpunosti

prihvatljivi) spojene su u jednu (3 – u potpunosti prihvatljivi). Treća tvrdnja je ostavljena u skladu s neutralnim stavom ispitanika (3 – ni neprihvatljivi ni prihvatljivi). Hipoteza je analizirana jednosmjernom analizom varijance i *post hoc* Scheffeovim testom pogreške. Prema rezultatima u Tablici 33. postoji statistički značajna povezanost između klasično-modernog glazbenog ukusa i stava prema homoseksualnosti ($F=5,50$, $df=2$, $p=0,005$), što potvrđuje i Slika 2. Ispitanici koji najviše preferiraju klasično-moderni glazbeni ukus pokazali su se kao najviše tolerantni prema homoseksualnim zajednicama. Hipoteza je još analizirana i Scheffeovim testom pogreške (Tablica 34.). Ispitanici kojima su homoseksualne zajednice u potpunosti prihvatljive najviše preferiraju klasično-moderni glazbeni ukus ($M=17,82$, $p=0,014$), dok ispitanici kojima su homoseksualne zajednice u potpunosti neprihvatljive ($M=14,21$). Dakle, prva grupa ispitanika (*U potpunosti ne prihvaćaju homoseksualne zajednice*) statistički se značajno razlikuje od treće grupe (*U potpunosti prihvaćaju homoseksualne zajednice*). U skladu s dobivenim rezultatima hipoteza je potvrđena.

Tablica 33. Klasično-moderni glazbeni ukus i homoseksualnost

Klasično-moderni glazbeni ukus					
	SS	Df	MS	F	p
Homoseksualnost	202,04	2	101,02	5,50*	0,005**

$F=5,50$, $p<0,05$

Slika 2. Graf povezanosti klasično-modernog glazbenog ukusa i stava prema homoseksualnosti

Tablica 34. Klasično-moderni glazbeni ukus i homoseksualnost/Scheffe test

Klasično – moderni glazbeni ukus			
	U potpunosti neprihvatljivi M=14,21	Ni prihvatljivi ni neprihvatljivi M=15,41	U potpunosti prihvatljivi M=17,82
1		0,775	0,014**
2	0,775		0,187
3	0,014**	0,187	

1≠3, p<0,05

7.8. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i stav prema homoseksualnosti

Osma, ujedno i posljednja hipoteza tvrdi da će postojati negativna povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i stava prema homoseksualnosti. Ispitanici koji preferiraju tradicionalno-popularnu glazbu bit će manje tolerantniji prema homoseksualnim zajednicama. Jednosmjernom analizom varijance i *post hoc* Scheffeovim testom pogreške testirana hipoteza je odbačena ($F=0,19$, $df=2$, $p=0,82$) te se pokazalo da ne postoji povezanost između preferiranja tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i stava prema homoseksualnim zajednicama. Rezultati su predloženi Tablicom 35.

Tablica 35. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus i homoseksualnost

Tradicionalno - popularni glazbeni ukus					
	SS	Df	MS	F	p
Homoseksualnost	5,242	2	2,62	0,19*	0,826**

F=0,19, p>0,05

8. Rasprava

Rezultati istraživanja kulturne potrošnje i kulturnih ukusa studenata/ica na Sveučilištu u Zadru donose široku sliku konzumacije kulturnih sadržaja, kao i povezanosti istih s vrijednosnim orijentacijama ispitanika. Prema analizi hipoteza koje uključuju glazbene preferencije, kulturnu potrošnju i vrijednosti pokazala se statistički značajna povezanost između određenih varijabli kulturnih ukusa i vrijednosnih orijentacija. U radu su konstruirani indeksi tradicionalno-popularnog i klasično-modernog glazbenog ukusa, indeks tradicionalno-popularne kulturne potrošnje te indeks praćenja domaćih i indeks praćenja stranih TV sadržaja. Hipoteze su konstruirane u skladu da će tradicionalno-popularna kulturna potrošnja biti pozitivno povezani s konzervativnim vrijednosnim orijentacijama, dok će klasično-

moderan kulturni ukus biti više povezan s liberalnim stavovima. Istraživanje je pokazalo povezanost između tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i konzervativnih vrijednosnih orijentacija kao i povezanost između klasično-modernog glazbenog ukusa i liberalnosti. Slične rezultate su dobili i Marčelić, Tonković i Krolo (2016). U analizi povezanosti tradicionalno-popularnog glazbenog ukusa i religioznosti pokazalo se kako ispitanici koji naginju tradicionalno-popularnom glazbenom ukusu iskazuju se kao više religiozni, što ide usporedno s konzervativnim stavovima.

Također, ispitanici koji prate domaće Tv sadržaje pokazali su se više religiozni. Uzevši u obzir vrijednosne orijentacije, u ovom istraživanju religioznost može poslužiti kao prediktor povezanosti između kulturnih ukusa i vrijednosti. Varijabla religioznosti potvrdila se kao pozitivno povezana s tradicionalno-popularnim glazbenim ukusom i praćenjem sadržaja domaće TV produkcije. Uzevši u obzir proces tranzicije i retradicionalizacije u Hrvatskoj gdje je naglašena važnost religije (Tomić-Koludrović i Petrić, 2007, prema Marčelić, Tonković i Krolo, 2016), može se vidjeti na dobivenim rezultatima kako opada utjecaj religije među mladima. U analizi tolerancije prema homoseksualnim zajednicama, povezanost s klasično-modernim glazbenim ukusom se pokazala kao pozitivna. Ovakav rezultat insinuira na povezanost liberalnih i tolerantnih stavova i klasično-modernog kulturnog ukusa. Tradicionalno-popularni glazbeni ukus se pokazao kao pozitivno povezan s vrijednosnim orijentacijama konzervativizma, dok se klasično-moderni glazbeni ukus pozitivno povezuje s tolerancijom prema homoseksualnim zajednicama. Ovdje se može povući paralela između tradicionalnog popularnog kulturnog ukusa i konzervativizma i liberalnog svjetonazora i klasično-modernog kulturnog ukusa.

Uzevši u obzir glazbene preferencije, ispitanici su najviše pokazali afinitet prema *rock* i *blues* glazbi kao i prema domaćoj alternativnoj *rock* glazbi. Najmanji udio je zauzela domaća zabavna i tradicionalno narodna glazba. Od posjećivanja kulturnih sadržaja studenti najviše posjećuju Gradsku knjižnicu i kino. Analizom kulturne potrošnje u Zadru (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014) i podjelom na faktore posjećivanja kulturnih sadržaja ispitanike koji su najčešće posjećivali Gradsku knjižnicu i kino svrstalo se pod potrošnju konvencionalno-institucionalnih kulturnih sadržaja. Za zadarske studente također se može potvrditi da u najvećoj mjeri prakticiraju konvencionalno-institucionalnu kulturnu potrošnju. Od praćenja TV programa ispitanici najviše prate strane televizijske programe, strane humoristične serije,

strane *fantasy* i SF serije te dnevne vijesti. Prema analizi istraživanja mladih 2004. godine (Ilišin i Radin, 2007) i specifičnosti kulturnih ukusa izdvojena su tri obrasca kulturne potrošnje (medijski, ruralni i elitni obrazac), prema kojima medijski obrazac najviše obuhvaća aktivnosti slušanja *rock* glazbe, čitanje dnevnih vijesti, slušanje radija te gledanje televizije. Za studente/ice u Zadru mogao bi se primijeniti sličan obrazac. Evidentno je kako zadarski studenti/ice najviše nagnju rokero-alternativnom glazbenom ukusu, stranim televizijskim sadržajima, kao i posjećivanju konvencionalno-institucionalnih kulturnih sadržaja. Studenti/ice Sveučilišta u Zadru su više internacionalno orijentirani što se tiče kulturnog ukusa ako uzmemo u obzir da prate stranu TV, slušaju *rock* i stranu popularnu glazbu, za razliku od zadarskih srednjoškolaca koji nagnju više glazbi domaće produkcije (Marcelić, Tonković i Krolo, 2016).

Glede vrijednosnih orijentacija, studenti/ce su se pokazali kao visoko rodno liberalni, tolerantni prema homoseksualnim zajednicama, pokazuju značajke opadanja religijskog utjecaja te značajke političke apatije. Međutim, valjalo bi uzeti u obzir i uzorak te da se radi većinom o ispitanicima ženskog spola, što ide u skladu s niskom stopom rodnog konzervativizma. Također, uzimajući u obzir sve analizirane vrijednosne orijentacije i ciljeve, procese tranzicije i retradicionalizacije u hrvatskom društvu, u skladu s istraživanjima Ilišin (2011), Sekulić (2012) i Sinovčić, Milavić i Trut (2016) može se reći kako je kod studenata/ica Sveučilišta u Zadru zastupljen mješovit spoj materijalističkih i postmaterijalističkih vrijednosti, s naglaskom na tendenciju prema modernim postmaterijalističkim vrednotama.

9. Zaključak

Analizom rezultata u radu pokušala se utvrditi povezanost između kulturnih ukusa i vrijednosti. Na temelju prethodnih istraživanja, utvrđeno je da postoji povezanost između vrijednosnih orijentacija i kulturnih ukusa i potrošnje te se u skladu s tim nalazima provelo istraživanje na zadarskim studentima/cama Sveučilišta u Zadru. Zadarski studenti su se pokazali kao nisko tolerantni prema rodnom konzervativizmu i visoko tolerantni prema homoseksualnim zajednicama, uz tendenciju opadanja utjecaja religije. Uz to, deklarirali su se kao apolitični, uz manje naznake nagnjanja lijevo orijentiranom pravcu. Uz vrijednosni sklop, analizirani su i glazbeni ukus i kulturna potrošnja. Glede glazbenih preferencija,

studenti naginju rokersko-alternativnom glazbenom ukusu i stranoj popularnoj glazbi, dok glede kulturne potrošnje i konzumacije najviše posjećuju Gradsku knjižnicu i kino. Kod preferencije TV sadržaja, najviše se preferira strani TV program, strane humoristične, *fantasy* i SF serije i holivudski *blockbusteri*. Prema postavljenim pretpostavkama da će tradicionalno-popularni kulturni ukusi biti pozitivno povezani s konzervativnim stavovima, kao i da će liberalni svjetonazori biti povezani s klasično-modernim kulturnim ukusom, na temelju prethodnih istraživanja, pokazalo se da postoji određena povezanost između vrijednosti ispitanika i njihovih kulturnih preferencija na temelju ovakvog analiziranja. Ispitanici koji naginju tradicionalno-popularnoj glazbi pokazali su se kao više religiozni, kao i ispitanici koji više prate domaće TV sadržaje. Ispitanici koji preferiraju klasično-moderni glazbeni ukus također su se pokazali kao više tolerantni prema homoseksualnim zajednicama. Religioznost i tolerancija prema homoseksualcima pokazali su se kao glavni prediktori povezanosti između kulturnih ukusa i vrijednosnih orijentacija. U sklopu analize Inglehartove dihotomije i materijalističkih i postmaterijalističkih vrednota, kao i nalaze istraživanja mladih od strane različitih autora, studenti su kroz istraživanje pokazali set mješovitih vrijednosti između vrednota opstanka i ekspresivnih vrednota, što upućuje na opadanje utjecaja retraditionalizacije u hrvatskom društvu kod mladih prema kojem dolazi do porasta utjecaja tradicionalnih vrijednosti poput većeg utjecaja religije i rodnog konzervativizma. Uz dobivene rezultate važno je uzeti u obzir i uzorak gdje se većinom radi o ženskim ispitanicima pri čemu bi se moglo predložiti da se istraži dodatni set vrijednosnih stavova kao i da se obuhvati veći uzorak.

10. Prilozi

Anketni upitnik

Poštovani studenti, poštovane studentice, pred vama se nalazi upitnik o kulturnim potrebama i ukusima studenata na Sveučilištu u Zadru. Za ispunjavanje upitnika potrebno je 15 minuta pa Vas molim za strpljenje. Svaki odgovor je iznimno vrijedan pa Vas također molim da **ISKRENO** odgovarate na **SVA** postavljena pitanja.

Upitnik je **anoniman**, a ispunjavanje **dobrovoljno**.

Hvala vam na suradnji!

1. Spol: a) Muški   b) Ženski

2. Koju godinu pohađate?

- 1) prva
- 2) druga
- 3) treća

3. Veličina mjesta u kojem ste odrasli:

1	Više od 500.000 stanovnika
2	Od 100.001 do 500.000 stanovnika
3	Od 30.001 do 100.000 stanovnika
4	Od 10.001 do 30.000 stanovnika
5	Od 5.001 do 10.000 stanovnika
6	Od 2.001 do 5.000 stanovnika
7	Do 2.000 stanovnika

4. Molimo Vas da na skali od 1 do 10 procijenite, prema vlastitom dojmu i iskustvu, koliko ste zadovoljni sljedećim aspektima kvalitete života i ponude U ZADRU:

(1=iznimno nezadovoljan, 10=iznimno zadovoljan)

Kulturna ponuda i sadržaji	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Izlasci, zabava, noćni život	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sportsko-rekreacijski sadržaji	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Perspektiva zaposlenja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mogućnosti za nastavak školovanja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. U zadnjih GODINU dana koliko ste puta posjetili:

1	Muzeje ili umjetničke galerije	0	1-3	4-6	7-12	12+
2	Gradsku knjižnicu	0	1-3	4-6	7-12	12+
3	Kazališne predstave	0	1-3	4-6	7-12	12+
4	Operu, balet ili koncerte klasične glazbe	0	1-3	4-6	7-12	12+
5	Kino	0	1-3	4-6	7-12	12+
6	Sportska događanja	0	1-3	4-6	7-12	12+
7	Izvedbu suvremenog plesa	0	1-3	4-6	7-12	12+
8	Heavy metal ili punk koncert/slušaoica	0	1-3	4-6	7-12	12+
9	Rock ili blues koncert/slušaoica	0	1-3	4-6	7-12	12+
10	Jazz koncert/slušaoica	0	1-3	4-6	7-12	12+
11	Koncert domaće zabavne glazbe (Severina, Rozga...)	0	1-3	4-6	7-12	12+
12	Koncert regionalne narodno-zabavne glazbe (turbo folk i sl.)	0	1-3	4-6	7-12	12+
13	Koncert/slušaoicu reggae, ska ili dub glazbe (Bob Marley, Madness...)	0	1-3	4-6	7-12	12+
14	Koncert ili party hip hop/rap glazbe	0	1-3	4-6	7-12	12+
15	Koncert ili party elektronske popularne glazbe (Aviici, Swedish House Mafia, David Guetta)	0	1-3	4-6	7-12	12+
16	Koncert ili party underground elektronske glazbe (drum'n'bass, dubstep, trap, glitch hop, hardstyle)	0	1-3	4-6	7-12	12+
17	Koncert domaće pop-rock glazbe (Vatra, Gibonni, Prljavo kazalište, Opća opasnost...)	0	1-3	4-6	7-12	12+
18	Koncert domaće tradicijske glazbe (klape i sl.)	0	1-3	4-6	7-12	12+
19	Koncert domaće ili regionalne alternativne glazbe (TBF, Dječaci, Hladno pivo, S.A.R.S., Dubioza Kolektiv)	0	1-3	4-6	7-12	12+
20	Koncert strane alternativne (indie) glazbe (Arcade fire, The National)	0	1-3	4-6	7-12	12+
21	Svirku DEMO (garažnih) bendova	0	1-3	4-6	7-12	12+
22	Filmski festival	0	1-3	4-6	7-12	12+

6. Što biste od navedenog voljeli vidjeti u većoj ili manjoj mjeri zastupljeno u kulturnom životu grada?

		U manjoj mjeri	U istoj mjeri kao što je sada	U većoj mjeri	Ne znam
1	Muzeje ili umjetničke galerije	1	2	3	4
2	Gradsku knjižnicu	1	2	3	4
3	Kazališne predstave	1	2	3	4
4	Operu, balet ili koncerte klasične glazbe	1	2	3	4
5	Kino	1	2	3	4
6	Sportska događanja	1	2	3	4
7	Izvedbe suvremenog plesa	1	2	3	4
8	Heavy metal ili punk koncerte/slušaoalice	1	2	3	4
9	Rock ili blues koncerte/slušaoalice	1	2	3	4
10	Jazz koncerte/slušaoalice	1	2	3	4
11	Koncerte domaće zabavne glazbe (Severina, Rozga...)	1	2	3	4
12	Koncerte regionalne narodno zabavne glazbe (turbo folk i sl.)	1	2	3	4
13	Koncerte/slušaoalice reggae, ska ili dub glazbe (Bob Marley, Madness...)	1	2	3	4
14	Koncert ili party hip hop/rap glazbe	1	2	3	4
15	Koncert ili party elektronske popularne glazbe (Avicii, Swedish House Mafia, David Guetta)	1	2	3	4
16	Koncert ili party underground elektronske glazbe (drum'n'bass, dubstep, trap, glitch hop, hardstyle)	1	2	3	4
17	Koncerte domaće pop-rock glazbe (Vatra, Gibonni, Prljavo kazalište, Opća opasnost...)	1	2	3	4
18	Koncerte domaće tradicijske glazbe (klape i sl.)	1	2	3	4
19	Koncerte domaće I regionalne alternativne glazbe (TBF, Dječaci, Hladno pivo, Elemental, Dubioza...)	1	2	3	4
20	Koncert strane alternativne (indie) glazbe (Arcade fire, The National)	1	2	3	4
21	Veliki međunarodni glazbeni festival (Outlook, Dimensions, Ultra, The Garden...)	1	2	3	4
22	Veliki nacionalni glazbeni festival (CMC, Splitski festival...)	1	2	3	4
23	Svirku DEMO (garažnih) bendova	1	2	3	4
24	Filmski festival	1	2	3	4

7. Molimo vas da na sljedećem pitanju odgovorite koliko vam se određeni glazbeni žanrovi SVIĐAJU ili NE SVIĐAJU.

		Uopće mi se ne sviđa	Ne sviđa mi se	Niti mi se sviđa niti mi se ne sviđa	Sviđa mi se	Jako mi se sviđa	Ne poznajem ovaj žanr
1	Klasična glazba (opere i sl.)	1	2	3	4	5	0
2	Heavy metal ili punk	1	2	3	4	5	0
3	Rock ili blues	1	2	3	4	5	0
4	Jazz	1	2	3	4	5	0
5	Domaća zabavna glazba (Severina, Rozga i sl.)	1	2	3	4	5	0
6	Regionalna narodno-zabavna glazba (turbo folk, cajke i sl.)	1	2	3	4	5	0
7	Reggae, ska ili dub glazba (Bob Marley, Madness...)	1	2	3	4	5	0
8	Hip hop/rap glazba	1	2	3	4	5	0
9	Strana pop/komercijalna glazba (Beyonce, Rihanna, Lady Gaga i sl.)	1	2	3	4	5	0
10	Elektronska popularna glazba (Aviici, Swedish House Mafia, David Guetta)	1	2	3	4	5	0
11	Elektronska underground glazba (drum'n'bass, dubstep, trap, glitch hop, hardstyle)	1	2	3	4	5	0
12	Domaća pop-rock glazba (Vatra, Gibonni, Prljavo kazalište, Opća opasnost...)	1	2	3	4	5	0
13	Domaća tradicijska glazba (klape i sl.)	1	2	3	4	5	0
14	Domaća i regionalna alternativna glazba (TBF, Dječaci, Hladno pivo, S.A.R.S., Dubioza Kolektiv...)	1	2	3	4	5	0
15	Strana alternativna (indie) glazba (Arcade fire, The National)	1	2	3	4	5	0

8. Koliko u prosjeku dnevno gledate TELEVIZIJSKI program putem Interneta? (na zahtjev, torrenti, You tube, Live Stream i sl.)

- 1) Do 1 sat
- 2) Do 2 sata
- 3) 3 sata
- 4) 4 sata i više
- 5) Ne gledam televizijski program putem Interneta

9. Koliko u prosjeku dnevno gledate televizijski program putem TV PRIJEMNIKA?

- 1) Do 1 sat
- 2) Do 2 sata
- 1) 3 sata
- 2) 4 sata i više
- 3) Ne gledam televiziju

10. Koliko često gledate dolje navedene programe (TV i online)?

		Nikad ili gotovo nikad	Nekoliko puta godišnje	Otprilike jednom mjesečno	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno ili svaki dan
1	Vijesti/dnevnik	1	2	3	4	5
2	Programe za mlade (npr. Briljanteen, Ni da ni ne, Navrh jezika, Koga briga)	1	2	3	4	5
3	Emisije iz kulture i znanosti (npr. Drugi format, Treći element)	1	2	3	4	5
4	Emisije s informativnim i političkim temama (npr. Otvoreno)	1	2	3	4	5
5	Lifestyle emisije (npr. inMagazin, Exclusive Tabloid)	1	2	3	4	5
6	Reality emisije (npr. Big Brother, Farma)	1	2	3	4	5
7	Talent emisije (npr. The Voice, X Factor Adria)	1	2	3	4	5
8	Strane sapunice (npr. Sulejman Veličanstveni)	1	2	3	4	5
9	Domaće sapunice (npr. Krv nije voda, Ruža vjetrova i sl.)	1	2	3	4	5
10	Strane humoristične serije (npr. The Big Bang Theory)	1	2	3	4	5
11	Domaće humoristične serije (npr. Lud, zbunjen, normalan)	1	2	3	4	5
12	Strane kriminalističke serije (npr. Breaking Bad, True Detective...)	1	2	3	4	5
13	Strane fantasy i SF serije (Game of Thrones, Arrow, Flash, The Walking Dead...)	1	2	3	4	5
14	Sportske emisije i prijenose	1	2	3	4	5
15	Dokumentarne filmove i serije	1	2	3	4	5
16	Holivudske filmove, blockbustere (npr. Avengers, Captain Marvel, The Dark Knight, Maze Runner, Trainwreck)	1	2	3	4	5
17	Nezavisne i art filmove (npr. Grand Budapest Hotel, Birdman, Her)	1	2	3	4	5
18	Emisije s hrvatskom glazbom	1	2	3	4	5
19	Emisije sa stranom glazbom	1	2	3	4	5

11. Za što koristite Internet, kada su u pitanju kulturne svrhe?

		Da	Ne
1	Za posjet internetskim stranicama muzeja ili knjižnica ili drugih specijaliziranih internetskih stranica kako biste unaprijedili svoje znanje	1	2
2	Igranje računalnih igara, interaktivnih ili ne	1	2
3	Preuzimanje (<i>download</i>) filmova, radijskih programa (digitalnih datoteka s audio ili audio-video zapisima) ili televizijskih programa	1	2
4	Gledanje filmova ili TV programa emitiranih na Internetu ili na zahtjev	1	2
5	Čitanje novinskih članaka na Internetu	1	2
6	Izrada vlastite internetske stranice ili bloga s kulturnim sadržajem	1	2
7	Preuzimanje (<i>download</i>) glazbe	1	2
8	Slušanje radija ili glazbe	1	2
9	Čitanje ili gledanje kulturnih blogova	1	2
10	Postavljanje (<i>upload</i>) vlastitog kulturnog sadržaja na Internet, na primjer na internetsku društvenu mrežu ili na zajedničku stranicu	1	2
11	Kupnja kulturnih proizvoda poput knjiga, CD-a ili kazališnih karata	1	2
12	Pretraživanje informacija o kulturnim proizvodima ili događajima	1	2
13	Nešto drugo	1	2

12. Molimo procijenite koliko često Vaši roditelji:

		Nikad	Vrlo rijetko	Ponekad	Često	Vrlo često
1	Čitaju publicistiku (npr. putopise, biografije poznatih osoba, knjige povijesne tematike)	1	2	3	4	5
2	Čitaju prozu i poeziju (romane, priče i sl.)	1	2	3	4	5
3	Posjećuju muzeje ili umjetničke galerije	1	2	3	4	5
4	Posjećuju Gradsku knjižnicu	1	2	3	4	5
5	Idu na kazališne predstave	1	2	3	4	5
6	Idu na operu, balet, koncerte klasične glazbe	1	2	3	4	5
7	Posjećuju koncerte domaće zabavne glazbe (Oliver Dragojević, Tereza Kesovija i sl.)	1	2	3	4	5
8	Idu u kino	1	2	3	4	5
9	Idu na sportska događanja	1	2	3	4	5
10	Posjećuju jazz koncerte	1	2	3	4	5
11	Posjećuju koncerte domaće tradicijske glazbe (klape i sl.)	1	2	3	4	5
12	Posjećuju koncerte starijih domaćih pop-rock izvođača (Prljavo kazalište, Parni Valjak, Gibonni, Jura Stublić)	1	2	3	4	5

13. Molimo procijenite koliko često Vaši roditelji slušaju dolje navedene glazbene žanrove:

		Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Vrlo često
1	Klasična glazba (opera i sl.)	1	2	3	4	5
2	Jazz	1	2	3	4	5
3	Strani rock starijih izvođača (AC/DC, Led Zeppelin, Rolling Stones, Red Hot Chilli Peppers i sl.)	1	2	3	4	5
4	Domaći i regionalni rock starijih izvođača (Crveni koralji, Bijelo dugme, Haustor, grupa Film, Azra i sl.)	1	2	3	4	5
5	Domaća zabavna glazba starijih izvođača (Mišo Kovač, Đani Maršan, Jasna Zlokić i sl.)	1	2	3	4	5
6	Domaća zabavna glazba novijih izvođača (Severina, Rozga, Magazin, Jole i sl.)	1	2	3	4	5
7	Domaća tradicijska glazba (klape i sl.)	1	2	3	4	5
8	Starija strana zabavna glazba (kancone, šansone i sl.)	1	2	3	4	5
9	Strana pop glazba starijih izvođača (Madonna, Michael Jackson, Whitney Houston, ABBA i sl.)	1	2	3	4	5
10	Strana pop glazba novijih izvođača	1	2	3	4	5
11	Domaća pop-rock glazba (Gibonni, Prljavo kazalište, Parni valjak i sl.)	1	2	3	4	5

14. Molimo procijenite koliko se slažete sa dolje navedenim tvrdnjama:

		U potpuno sti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpuno sti se slažem
1	Na svakome je pojedincu i pojedinki da se sami prilagode izazovima ekonomskih promjena.	1	2	3	4	5
2	Školovanje za zanimanje kojim će se netko baviti cijeli život nema smisla jer se svijet prebrzo mijenja.	1	2	3	4	5
3	Pravedno je da oni koji su sposobniji imaju pristup boljim zdravstvenim, školskim i sličnim uslugama.	1	2	3	4	5
4	U redu je da dio radnika dobije otkaz, ako bi to značilo da će tvrtka bolje poslovati.	1	2	3	4	5
5	Bez obzira na to koliko novca imaju, svi bi trebali dobiti istu razinu javnih usluga.	1	2	3	4	5
6	Javnih službenika u Hrvatskoj ima previše i primaju prevelike plaće.	1	2	3	4	5
7	Smatram da bi kvaliteta javnih usluga kao što su školstvo i zdravstvo bila bolja kad bi bile u privatnim rukama.	1	2	3	4	5
8	Sigurno slabije plaćeno mjesto bolje je od nesigurnog s većom plaćom.	1	2	3	4	5
9	Moj osobni uspjeh u životu ovisi prije svega o mojem trudu, a ne o vanjskim okolnostima.	1	2	3	4	5
10	Idealna tvrtka je ona u kojoj bih mogao/mogla provesti čitav moj radni vijek.	1	2	3	4	5

15. Molimo procijenite koliko se slažete sa dolje navedenim tvrdnjama:

		U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1	Ako je u braku samo jedan supružnik zaposlen, prirodnije je da to bude muškarac.	1	2	3	4	5
2	Većina poslova u domaćinstvu po svojoj prirodi više odgovara ženama.	1	2	3	4	5
3	Dobro je da u braku postoji jednakost između muža žene, ali je bolje da muž ima posljednju riječ.	1	2	3	4	5
4	Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti.	1	2	3	4	5
5	Odgoj djece je prije majčina nego očeva dužnost.	1	2	3	4	5

16. Općenito govoreći, smatrate li da se većini ljudi može vjerovati ili držite da u odnosu s drugim ljudima treba biti oprezan?

1. Većini ljudi može se vjerovati
2. U odnosu s drugim ljudima treba biti oprezan
3. Ne znam, nisam siguran/sigurna

17. Ponekad se govori o tome što bi trebali biti glavni ciljevi u Hrvatskoj u sljedećih deset godina. Molimo rangirajte navedena četiri cilja po važnosti. Upišite broj 1 ispred cilja koji smatrate najvažnijim, 2 ispred cilja drugog po važnosti, 3 ispred cilja trećeg po važnosti, a 4 ispred cilja koji smatrate najmanje važnim.

- _____ Visoka stopa ekonomskog rasta.
- _____ Imati snažne oružane snage.
- _____ Osigurati da ljudi imaju više utjecaja na radnom mjestu i u svojoj zajednici.
- _____ Nastojati uljepšati naše gradove i sela.

18. Kada biste morali birati, za koji biste od dolje navedenih ciljeva rekli da je najvažniji? Što bi za Vas bilo drugo, treće i četvrto po važnosti?

- _____ Održavanje reda u zemlji.
- _____ Omogućiti ljudima veći utjecaj na važne odluke vlasti.
- _____ Boriti se protiv rasta cijena.
- _____ Štititi slobodu govora.

19. Ovdje je još jedna lista. Što je od ovoga po Vašem mišljenju najvažnije? Što bi za Vas bilo drugo, treće i četvrto po važnosti?

- _____ Stabilna ekonomija.
- _____ Napredak prema manje otuđenom i humanijem društvu.
- _____ Napredak prema društvu u kojem se znanje i pamet cijene više od novca.
- _____ Borba protiv zločina.

20. Koliko su Vam prihvatljivi homoseksualci i lezbijke?

1	U potpunosti neprihvatljivi
2	Uglavnom neprihvatljivi
3	Ni neprihvatljivi ni prihvatljivi
4	Uglavnom prihvatljivi
5	U potpunosti prihvatljivi

21. U političkim pitanjima ponekad se govori o ljevici, centru i desnici. Kako biste u tom smislu označili svoje uvjerenje?

Krajnje lijevo	Lijevo	Centar	Desno	Krajnje desno	Ne zanima me/nemam mišljenje
1	2	3	4	5	0

22. Osim vjenčanja, pogreba i krštenja, koliko često pohađate vjerske obrede u posljednje vrijeme:

1	Nikada ili gotovo nikada
2	Rjeđe od jednom godišnje
3	Jednom godišnje
4	Samo za vjerske blagdane
5	Jednom mjesečno
6	Jednom tjedno
7	Više nego jednom tjedno

23. Neovisno o tome idete li u crkvu ili ne, kako biste opisali svoj odnos prema religiji:

1	Uvjereni sam vjernik/ca i prihvaćam sve što moja vjera uči
2	Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči
3	Dosta razmišljam o tome, ali nisam siguran/na vjerujem li ili ne
4	Prema religiji sam ravnodušan/na
5	Nisam religiozan premda nemam ništa protiv religije
6	Nisam religiozan i protivnik sam religije

24. Razmišljate li o odlasku iz grada nakon završetka preddiplomskog studija?

- 1) Da, trajno
- 2) Da, privremeno
- 3) Ne, ne planiram otići iz grada

25. Gdje se vidite nakon završetka preddiplomske razine studija?

- 1) Ostat ću ovdje.
- 2) Otići ću u Zagreb.
- 3) Otići ću u neki drugi grad u Hrvatskoj.
- 4) Planiram otići u inozemstvo.

26. Stupanj obrazovanja Vaših roditelja:

Otac	Majka
1. Nezavršena osnovna škola	1. Nezavršena osnovna škola
2. Osnovna škola	2. Osnovna škola
3. Srednja strukovna škola	3. Srednja strukovna škola
4. Gimnazija	4. Srednja škola – gimnazija
5. Viša škola, stručni studij	5. Viša škola, stručni studij
6. Sveučilišni studij	6. Sveučilišni studij
7. Magisterij, doktorat	7. Magisterij, doktorat

27. Koliki su ukupni mjesečni prihodi Vašeg kućanstva (zbroj svih plaća, mirovina i drugih izvora prihoda članova obitelji s kojima stanujete)?

- 1) Manje od 2.500 kn
- 2) Između 2.500 kn i 5.000 kn
- 3) Između 5.000 kn i 7.500 kn
- 4) Između 7.500 i 10.000 kn
- 5) Između 10.000 i 12.500 kn
- 6) Između 12.500 i 15.000 kn
- 7) Više od 15.000 kn

HVALA!

11. Literatura

Bauman, Zygmunt (2011). *Tekuća modernost*. Zagreb: Impresum

Bourdieu, Pierre (2011). *Distinkcija: društvena kritika suđenja*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus.

Brđanović, Davor (2014). „Glazbene preferencije učenika srednje glazbene škole“, *Napredak*, 155 (1-2): 47-64.

Chan, Tak Wing i Goldthorpe, John H. (2005). „The social stratification of theatre, dance and cinema attendance“, *Cultural Trends*, 14 (3):193-212.

Cifrić, Ivan (1996). „Tranzicija i transformacija – između norme i prakse“, *Soc. ekol. Zagreb*, 5 (2): 135-153.

Ilišin, Vlasta (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea

Ilišin, Vlasta (2011). „Vrijednosti mladih u Hrvatskoj“, *Politička misao*, 48 (3): 82-122.

Inglehart, Ronald i Welzel, Christian (2007). *Modernizacija, kulturna promjena i demokracija: slijed ljudskog razvitka*. Zagreb: Minerva.

Inglehart, Ronald i Norris, Pippa (2007). *Sveto i svjetovno: religija i politika u svijetu*. Zagreb: Minerva.

Katz-Gerro, Tally (2004). „Cultural consumption research: review of methodology, theory and consequence“, *International review of Sociology*, 14 (1):11-29.

Krolo, Krešimir, Marčelić, Sven i Tonković, Željka (2015). „Roditeljski kulturni kapital kao odrednica kulturnih preferencija mladih“, *Društvena istraživanja*, 25 (3): 329-351.

Marčelić, Sven, Tonković, Željka i Krolo, Krešimir (2016). „Glazbeni ukus i vrijednosne orijentacije mladih na primjeru srednjoškolaca u Zadarskoj županiji“, u: Duško Radosavljević (ur.). *V međunarodni naučni skup "Vrednosti i identitet"*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije dr. Lazar Vrkatić, str. 59 – 69.

Peterson, Richard A. (2005). „Problems in comparative research: The example of omnivorousness“, *Poetics*, 33: 257-282.

Sekulić, Duško (2012). „Društveni okvir i vrijednosni sustav“, *Revija za sociologiju*, 42 (3): 231-275.

Sinovčić, Petra, Milavić, Boris, Trut, Vesna (2016). „Odnos religioznosti, stavova o nacionalizmu i o rodnim ulogama s postmaterijalističkim vrijednostima splitskih srednjoškolaca“, *Revija za sociologiju*, 46 (1): 5-31.

Tonković, Željka, Krolo, Krešimir i Marčelić, Sven (2014). „Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra“, *Revija za sociologiju*, 44 (3): 287-315.

Tonković, Željka, Marčelić, Sven i Krolo, Krešimir (2017). „Kulturna potrošnja, društvene nejednakosti i regionalne razlike: istraživanje Eurobarometra u Hrvatskoj 2013. godine“, *Sociologija i prostor*, 55 (2): 187-208.

Vuksan, Mirna (2017). *Kulturna potrošnja i glazbeni ukus studenata filozofskog fakulteta u Beogradu*. Sveučilište u Zadru: Završni rad.